

DE NOVO
IN VNIVERSA
CALABRIA
TERRÆ MOTV

Congeminatus nuncius.

NEAPOLI, M. DC. XXXVIII.

Typis Francisci Sauij Typogr. Cur. Archiep.

Superiorum permissu.

DE NOVO
IN UNIVERSA
CALABRIA
TERRAMONTA

Congregatus in unum.

NEAPOLI. M.DC.XXXVII.

Typis Franciesani Typog. Cal. habetur.

Superiorum Curia.

AD EMINENTISSIMVM,
AC REVERENDISSIMVM

S. R. E. Cardinalem

BARBERINVM

IVLII CÆSARIS RECVPITI

è Societate IESV.

*De nouo in vniuersa Calabria terramotu
congeminatus nuncius.*

Estinat sibi noua calamitas cruentatum semel Vesuiij cœdibus calamum, congeminato nuncio, dum clades congeminatur. Deuouet etiam sibi, Francisce Cardinalis Amplissime, nomen illud tuum, quod claritatem auxit incendio, ac fama flammam nobilitauit. Eruptio illa Vesuiiana quasdam clades peperit, quasdam prænunciauit. Infortunium illud appellaueram; sed infortuniorum vaticinatio fuit. In-

cendium præferebat: sed portentosus erat cometa, ex
 editissima aeris regione, oppidorum, urbium, provin-
 ciarum stragem, paucis post annis, veluti cauda tra-
 ducturus. Frigor ille inter prodigia recensendus, qui
 diffitas quoque regiones exterruit, cœli sonuit veluti
 classicum, quo toti Neapolitano regno bellum indi-
 cebatur. Terræmotus ij, quibus quatuor, vel quin-
 que oppida corruerunt, parvæ velitationes erant, ma-
 iorum prælusiones certaminum, & prima quædam
 tentamenta pugnandi. Pronunciaueram absolutam
 planè tragediam, ac reductum scenæ siparium: sed
 luctus instauratus ex integro, quæque malorum ex-
 trema videbantur cadentium, exordia fuere nascentium.
 Denique multò acriùs, ac vehementiùs Vesuuiani incendij
 cineres recaluere. Rem ita contigisse, vt subijciam, ex
 auctoribus fide dignis comper-
 tum. Dies intercurrebat Martij mensis vicesimus sep-
 timus, qui in Sabbatum inciderat nobilem à palmis
 appellationem sortitum: ne palmæ sine cœdibus fo-
 rent, mox funestandum. Hora data iam erat prima
 supra vicesimam, Sole ad occasum vergente, quasi lu-
 ctuosum spectaculum auersaturo: cum terra repente
 mota Calabriam tum citeriorem, tum vltiorem,
 celeberrimas Neapolitani Regni Prouincias, quæ con-
 cussit, quæ diruit: Messana Urbem finitima e damno
 non exempta, Neapoli non e metu. Nulla malitiam
 ingentis præfensio, ante animaduerso exitio, quàm
 periculo. Terræmotus nomen vnicum, sed pernicie
 multiplex, non vno tenore stragem edidit: sed alicu-
 bi sæuiùs, clementiùs alibi: diuina, credo, dextera
 moderatrice, & veluti circumducente cladem. Hanc
 in primis passa Consentia, Calabriae citerioris caput,
 altera regij magistratus sedes, vrbis nobilitate ciuium,
 & an-

& antiquitate percelebris; ostentans insignia septem
 collium; quod in totidem videbatur locata cum op-
 pidorum corona, quodam veluti lusu naturæ Romam
 paruulam effingere connitentis, duplici flumine Cra-
 te, & Busento vnus Tyberis vices implentibus. Ma-
 gnificentius hic grassata calamitas multæ domus di-
 ruta, quassatæ omnes. Duæ castri turres planè solo
 æquatæ. Quatuor assurgebant muralibus in fastigio
 pinnis distinctæ, siue ad spectaculum, siue ad muni-
 men. Nunc vna vix superest. Nam duabus terræ-
 motu deiectis, tertia superiore anno fulmine iccta de-
 ciderat. Strauere, sine vlllo tormento bellico, turres
 tres fragores duo, cœli alter, terræ alter, in vnus ar-
 cis ruinam cœlo, terraque, quasi inuito fœdere, con-
 spirantibus. Neque multò minor in palatio regio
 iactura. Quod olim Proregum Hispanorum regia,
 cum Galli Neapolim obtinerent, nunc nihil admi-
 randum retinet, præter lapidum struem, quassosque
 parietes: vt damnata videatur ad supplicium domus,
 in qua cæteri damnabantur. Neque aut templa fue-
 re immunia, aut tutiora cœnobio. Turris, Christia-
 no ritu, regia munificentia, ad ingentis tympani lo-
 culamentum extructa, Archiepiscopalis templi orna-
 mentum, supra ædem sacram decubuit, alamque disie-
 cit. Duo præterea Patrum Franciscanorum cœno-
 bia corruerunt, vt ne ipsis quidem reorum asyulis vlla
 fuerit in hac clade securitas. Collegium Societatis
 Iesu occupauit ruinam, quam non multò post vetustas
 tulisset: tribus tamen cubiculis, quæ firmiora erant
 adhuc stantibus, sed rimosis. Quod vitium in alijs
 etiam apparet ædibus: quæ terræmotui superstites
 solo, parietibus, lacunaribus diffissis, per immanes
 hiatus perspicuè casum minantur. Ità in ædificia vr-
 bis

*Leander
 Albert.
 descrip.
 Ital. in 7.
 regione.
 Henric.
 Bacch. in
 descrip.
 Regni.*

*Henrich.
 Bacch. in
 descrip.
 Regni.*

bis sœuitum, sed indultum ciuibus. Habuit hæc suum
 ruina spatium ; & terræmotus initio lentior monuit
 incolas, vt in apertas planities, atque in loca tutiora,
 profugerent. Viginti circiter oppressi periere (nume-
 rus in tanta eius vrbis celebritate perexiguus) quibus
 fortasse aut segnis ætas , aut ægra valetudo pedum ce-
 leritatem inhiuit , malo præcurrente remedia . Vni
 tamen fuga mortem, aut maturauit, aut intulit. Mer-
 cator, cum ad officinæ fores nescio quid negotij pera-
 geret, ac terræmotu obstrepente, in ampliorem se-
 plateam quanta maxima poterat celeritate proripe-
 ret, in deciduum parietem incidit: ac magnificarum
 ædium ruinis elisus splendide occubuit, incolumi te-
 ctulo, vnde prodierat. Futurus documento mortali-
 bus, frustra nos mortem effugere: quæ, dum relinqui
 putatur à tergo, obuiam se commonstrat è fronte.
 Hunc lethi fuga ad lethum impulit: alteri pietas me-
 morandum posteris exitum dedit. Barbara Telesia,
 clari generis fœmina, primo terræ strepitu territa,
 conuulsæ domus egressa limen se in tutum eduxerat.
 Sed mox, vt animum recepit ex metu, mentem subijit
 filius, inter mortis fauces desertus, cui per ætatulam
 nec consilium, nec vires suppetebant ad fugam. Hac
 memoria sui immemor, per saxa, per pericula, per rui-
 nas, eò interrita redijt, vnde pauens profugerat: for-
 tius quidquid accidisset latura, si cum charissimo pi-
 gnore communem vitæ, mortisque aleam subijisset.
 Verùm, dum mater puero inconsultius consulit, quàm
 res poscebat, improuiso tecti delapsu in mutuo com-
 plexu vterque periit: suffocata etiam prole, quam
 mulier nondum enixa conceperat. Quatuor sanè in
 vnico euentu portenta. Barbaram peremit pietas.
 Vnius quæ sita incolumitas tria capita extinxit. Vni
 mors

mors obtigit ante vitam. Huic vterus euasit in tumulum. In scholis etiam, quas vocant pias, tres aut quatuor pueri occubuerunt, qui inter ipsa ætatis primordia, cum prima legendi rudimenta discerent, extrema pati didicerunt: inter elementa Grammaticæ, duriore hausti elemento. Patres tamen, qui tam pio vacabant operi, omnes integri, illæsi que. Consimilis Dei prouidentia in Patribus nostræ Societatis eluxit. Nam ij omnes, quorum cubicula conciderunt, foras prodierant: eorum, qui intus aderant, cubicula subsistere. Inter hos ille, qui hoc anno in Archiepiscopali templo summa cum laude concionabatur, cum ad insequentis diei concionem totus incumberet, terræ motu ab ea cura diuulsus, aliò cœpit cogitationem, ac pedem auertere. Mirum dictu. quacunque ille gradum fecisset, illico parietes, tecta, schalæ relictæ a tergo ruebant; quasi tantummodò expectaretur ad horum ruinam aliena incolumitas. Diceret continuïse se illa tantisper, ac veluti timuisse ne læderent. Magister ex ijs vnus, qui Grammaticam in eo collegio docebat, terræ motu exaudito, discipulos præiuit ad fugam. Intervallum datum, vt omnes pedem efferrent. Cum ad ianuam accurrerent, ædificij pars ante fugientium oculos corruens fores obstruxit. Tertiti regredi, ac referre cursum vnde diffugerant. Sed inter eundem, ex altera parte, primò superstans cubiculum, mox etiam schola vacua cecidit. Occluso vndique exitu, nullus iam supererat transfugio locus; perdurante adhuc terræ motu, atque identidem ingrauelcente: ita vt consistere non possent, progredi non auderent. His vndique circumsepti periculis, dum ex omni parte fugam adornant, ex omni etiam ruinarum obiectu intercluduntur, animaduertit

tit magister subiacentem schalæ adhuc integræ angu-
 stissimum fornicem: qui, submissis ingredientium
 ceruicibus, quatuor aut quinque vix caperet. Eo ip-
 se se celerrimè contulit: quodque incredibile videba-
 tur, viginti discipulos (nam forte cæteros ad suum
 quemque pagum dimiserat) in eandem angulum si-
 bi herentes intrusit. Testis hinc, inde, alijs ruentibus,
 alijs nutantibus, & iam iam incumbentibus ad rui-
 nam, mentis inopes pueri flere, conclamare, magi-
 stri opem deposcere, congeminitis his vocibus, peri-
 mus, pater, perimus. Iam excitatus collisione, casu-
 que lapidum puluis vsu oculorum abstulerat; nec
 quâ euadi posset vlla ex parte apparebat: cum fortè
 audita vox magistri alterius eum, qui delitescerat,
 quasi extinctum flebiliter appellantis. Ille in circum-
 fusa caligine eò gradum direxit, vndè sonus accipie-
 batur: ac per aggestos obices, & saxa vndique colla-
 bentia, non tam ambulando, quàm reptando, tandem
 ad plateam erupit, puluerulentus, ac leuiuius. Mox
 sequaces pueros voce, manu, ope eodem perduxit in-
 tegros, sospitesque: ne vno quidem vel mutilato, vel
 læso. Hæc ita narraui, vt ab eodem accepi, minutius
 quidem, quia vera, & comperta: Dei numine non
 parum prodente se vel in paruis. Non minor in alte-
 rius incolumitate admiratio. Nam, dum Philoso-
 phiæ magistro, & schola corruit, & cubiculum, ipse
 vtrique calamitati subducitur. Enimuerò mane di-
 scipuli vacationem à vespertina lectione poposce-
 rant, magister annuerat: idque præter morem, non si-
 ne diuino nutu. Quippe gymnasium eo temporis ar-
 ticulo cecidit, quo nemo elabi potuisset; schalis
 etiam, quâ effugiendum fuerat, repente diffractis. Ità
 ille, dum suo se, ac discipulorum otio indulgisse puta-
 uerat,

9
uerat, indulserat vitæ; vacaturus à labore, vt vacaret
à funere. Idem inopinatè accitus ad templum, pau-
lò post delapso cubiculo, vndè discesserat, lethum
felicitiùs effugit ignarus, quàm si prænosset. Cæterùm
cordatè hic, cum ad ruinosi templi fores terræmotus
initia præsensisset, nihil moratus ad plateam euasit: vbi
multos reperit lymphatis similes, & iam consternatos
in fugam: qui, sacerdote conspecto, noxarum solutio-
nem lamentabili voce, nec sine lachrymis, petiere.
Ille aliënæ magis memor salutis, quàm suæ, singu-
lis culpa raptim audita (quod in rebus extremis li-
cet) singulos etiam ocyssimè ab omnibus expiauit.
Ita breuissimo temporis spatio centum circiter con-
fessiones excepit. Quod alij Patres inter fugam pari-
ter præstitere: quasi Parthorum morè fugiendo bel-
larent. Profectò vnus terræ tremor cunctis tremorem
incusserat: arque inter allisiones lapidum, corda saxea
scindebantur. Augebat terrorem horribilis ex imo
boatus, subinde quidem atrocior, sed vno ductus spi-
ritu per quadrantem (tamdiu enim prima hæc terræ
iactatio tenuit:) tempus tantæ stragi perbreue, vni
terræmotui longissimum. Ingerebantur oculis pul-
ueræ è ruinis elatæ nubes, quæ sereno cælo, diem ob-
tlexerant: ità vt non iuuare, non videre que inquam
liceret. quod in immani alio terræmotu, sub Traiani
imperio, contigisse testatur Dio. Exaudiebantur dis-
sonæ voces hinc expectare, hinc ire iubentium, & fu-
gientes ipsa quoque festinatio morabatur. Feriebat
etiam aures quædiu vndequaue cadentium fragor,
qui terræmotui adstrepebat: & puerorum vagitus, eiu-
latus mulierum, virorum clamor timoris index, ac do-
loris omnia latè loca compleuerat. Sed breui fuga
ciuium solitudinem vrbi fecit. Itum est ad campos,

*Dio in
Traiano.*

extra pomerium, prope urbem: ibique per noctatum
 sub dio: ut cœlum spectare cogentur, quos tellus
 expulerat. Planitiem, ad quam quasi dato signo aduo-
 lauere, Paradisum vocitant: magnifica sanè appella-
 tione, & ea ipsa ciues alliciente; ut eò se reciperent à
 gehennæ terroribus, quos in urbe reliquerant. Enim-
 uerò Paradisi tunc simulachrum quoddam exhibuit;
 cum nihil ibi nisi preces, imploratio numinis, scele-
 rum detestatio, suspiria, lachrymæ, Christianæ deli-
 ciaz. Nam cum eò ciues, ut dictum est, ac Societatis
 Patres undique confluxissent, à vicesima
 prima hora ad noctem usque dimidiam nox
 confessione eluendis vacatum. Profectò nox illa
 diuinæ plus lucis attulit, quàm multi Soles. Cam-
 pus in templum mutatus, quando templa iam in
 campos abierant. Illud etiam scitu dignum, quod
 cum summi iuxta, atque imi, pueri, tenes, mulieres,
 viri terræ damna metuerent, cœli iniurijs paterent,
 lignea veluti tentoriola (Barracchas appellant) mira
 celeritate struxere; delecto à viris primoribus loco
 nostris Patribus propinquiore, quò promptius esset
 ad confessionem perfugium. Crederes omnes ad mi-
 litiam adscitos, castra ibi metatos, bellum inferis in-
 dixisse. Neque, si quis obfirmatior fuisset in scelere,
 excitamenta ea nocte defuerent ad pietatem. Viginti
 quatuor terræ motus identidem numerati, quasi ferali
 sonitu diem iræ furiales horæ distinguerent. Ita nox
 inter terræ fremitus, pauoremque mortalium transa-
 cta lamentis, clamoribus, precibus. Ut illuxit, stragem
 dies ostendit, quam nox, umbræq; cœlauerant. Com-
 mouit omnium animos miserabilis patriæ urbis aspe-
 ctus, in qua viduata iam ciuibus nihil aspicerent, præ-
 ter fragmina lapidum, & dirutas, aut semirutas ædium
 pe-

11
potius umbras, quam ædes. Iacebant alta palatia: & tot seculorum labores vnus dies pœne momento consumplerat. Ne hora quidem interfuit inter urbem celeberrimam, & nullam. Ita non hominum solum, sed urbium quoque funera destinantur. Nunc quando, quæ supersunt domus ruinarum nunciæ, rimarum plenæ, vacuæ adhuc sunt, & inhospitales, urbem ciues, ad opportuniorem situm traducere, ac de nouo extruere meditabantur, reuicturam fortasse viuacius ex interitu. Iam dominicus ille dies affulserat, qui Christi triumpho, & sacrarum distributione palmarum Christianis solet esse lætissimus. Sed quis festiue palmas potuisset accipere, victoriæ insignia, intrer tot magnas iacturas, & maiora pericula. Tamen deposcente populo, annuente Archiepiscopo, ara nostrum prope tentorium confestim erecta: ibique non eo solum, sed cæteris quoque hebdomadæ sanctioris diebus sacra rite peracta: pompa quidem, ut ferebat necessitas, incultiore; sed inter Christi Domini inferias, ad lachrimas, luctumque cultissima. Non vquam sacri maiore pietatis sensu traducti dies. Supplicationes & frequentius obitæ, & ardentius. Emicuit in hoc Patrum Cappuccinorum ardor, agmen ducentium, & se loris acerrimè verberantium, erentato tergo, quasi firmum cum Deo fœdus eò sanguine sanciretur. Sequebantur puellæ deiectis oculis, laceris genis, effuso capillamento, veluti crinium soluta lege, qua neciebantur, ut necerent. Excipiebat has turba mulierum: quarum aliæ pugnis ora tundeant, lamentabili edito sonitu, quo præficæ mortuos deflere solent: aliæ etiã, robore plusquam fœmineo, spinis, clavis, cultris se asperrimè lancinabant. Nec viri deerant, qui aculeatis se flagris discruciant, par-

tim sacco induti, partim respersi cinere; supplicia de se ipsi sumpturi, quæ Numinis ira deposceret. Antiquam eò ab Assyrijs traductam Niniuen credidisses, ad saluberrimas lachrymas non Ionæ, sed terræ clamoribus excitaram. Hæc non modò inter luctuosæ hebdomadæ tenebras, sed in luce etiam Paschatis spectacula exhibita: ut vel ipsum lætitiæ diem tanta calamitas funestaret. Accesserat ad doloris cumulum famines, diuissima inopum carnificina. Nam ex vicinis oppidis plurimi, qui bonorum omnium iacturam fecerant, confugere coacti ad urbem, seu veriùs ad campos, ad quos asportata urbs videbatur. His, religiosorum Patrum industria, ditiorum liberalitate, com meatus ad victum suppeditati: ne conficeret incolumitas, quibus ruinæ pepercerant. Hæc ferme mihi de urbe Consentia luculentissimi testes, qui interfuere narrarunt. Sed nescio quo pacto terræmotus in urbe quodammodò se gessit urbaniùs, larium magis exitio, quàm hominum: in oppida vires totas, ac furorem effudit. Nam Consentia terræmotus principio mitior per interualla desæuijt, vniuersam stragem triplici succussione partitus: in locis verò finitimis castella tunc desiere, cum cœpit. An quia in his minùs firma ædificia primus terræ assultus deiecit? An quia, Consentia ad montis radices locata, oppida editiorem partem occupant collium, prona magis ad præcipitium, & casum. Quidquid id fuerit, Altilia, Belsitum, Aprilianum, Figlinum, Mortæ duæ, Domnici duo, S. Petrus, S. Stephanus, S. Hippolitus, S. Benedictus, Cellaria, Pedacium, Petra ficta, Spezzanum duplex, Mangonum, Paternum, Zompanum, Carpenzanum, Roblanum citiùs periire, quàm narro. Spacium, quod satis fuit ruinæ, poenè commemorationi

non fufficit. Ceteri vrbis pagi, qui octoginta quinque in ijsdem collibus numerabantur, magna ex parte diruti: tantum modò non deleti. Ingens in his mortaliū strages, malo velociore quàm fuga. In oppido Roblano, quod olim Caroli V. hospitiū, nunc multitudine incolarum pœnè vrbem æmulabatur, cui supererat, viginti supra octingentos extincti, faucij octoginta. Inter hos Episcopi Umbriaticensis ex fratre nepos, parente, duobus fratribus, consanguineis plurimis, maiore bonorum parte deperdita, superstes tantum ad lachrymas. Multi in ædibus factis enecti reperere ibidem lethum, ac tumultum: quasi pompam inferiarum ferente, non expectante fato. Eadem pœne vastitas ad alias eiusdem prouinciæ vrbes, & oppida latiùs peruagata. Terinæ altera pars deiecta, altera intacta: aduersa, & prospera velut ex æquo partiente fortuna. Iniquiorem illa præbuisset se ciuibus, si cum terræ motum effugerent, in incendium incurrisent. Nam domicilia in campo è tabulatis conflata ignis forruitò indeptus magna ex parte combussit: ne lignea vrbis felicior foret, quàm saxea. Pulueri etiam tormentario applicitus, e sclopis contra latronum impetum instructis, æneam glandium tempestatem excussit: memorabili edita pugna, nullo milite, nullo hoste. Terinenses opportuna sibi fuga consuluerunt, modò terræ profugi, modò flammæ. Murgantia plenius cladem accepit planè constrata solo, maxima cum internecone ciuium. Illæso quidem Episcopo, sed ad tantam egestatem redactio, vt tres tantum nuli superessent. quos ad Archiepiscopum Consentinum misit, testes inopiæ, & solitudinis: cum, & pecunia deesset, & ciues. Besidijs clades leuior intactis incolis: domus tamen quate facta habitatores respuunt.

*Terina ex
Ortelio,
nunc Man-
tia.*

*Murgan-
tia, nunc
Martora-
rio.*

*Besidie
nunc Bisi-
gnano ex
Ortelio.*

Mitiùs

*Patycos,
nunc Pau-
la, ex Bar-
rio.*

*Blanda,
nunc Bel-
uedere ex
Ortelio.*

*Thurium,
nunc Ter-
ranoua ex
Sdem.*

*yphaeum
nunc Ca-
strouillari
ex Maz-
zella.*

*Cleta, nunc
Petra ma-
la ex Bar-
rio.*

*De Regina
Cleta Ly-
cophren
apud Or-
telium.*

Mitiùs actum cum Patyco, vbi exceptis pauculis, ste-
tere tecta. Marchionis palatio minæ intentatæ pò-
tiùs, quàm ruinæ. Durissimè omnium cum Sciliano,
vbi censa incolarum capita supra quinque millia,
cum laribus partim oppressa, partim absorpta, in im-
manem terra subito dehiscente voraginem. Euasit
cum paucissimis regius gubernator. Qui, cum fortè
spatiatum isser ad campos, iamque aures, animumque
percelleret terræ motus; retorsit illico ad oppidum,
oculos: neque oppidum vidit, neque templum, neque
tectum ex ijs, quæ mille, & eo ampliùs, densatis cir-
cumfusa fastigijs paulò ante suspexerat. Vitam gra-
tulus ipse sibi, subditis, ac ditione deleta, vt vacuum
gubernandi se sensit munere, præcepit fugam corri-
puit, per agros, per saltus, per vias, per auia: tota ea
nocte errabundus; donec à locorum peritis Consen-
tiam deductus est, vrbis infortunio pagi exitium sola-
turus. Ne plura in re tam lugubri, varia alijs eiusdem
prouinciæ vrbibus, oppidis, pagis fortuna fuit: Ruscia-
num, Blanda, Thurium, Rende perstricta leuiter. Sy-
pheum, nouam Pandosiam ad antiquæ vestigia exci-
tatam, Rouitum, Citrarum, Laum, Platicum, Cletam
denique olim sedem Amazonum, Cletæ Reginae do-
micilio celebrem, castellum nunc obscuri nominis,
clades affixit ex parte. Castilio maritima, Rosa, Luz-
zum, S. Lucidus, Nuceria, Grimaldum ita penitus
consternata, vt non tam deiecta crederes, quàm era-
la. In his æquauere ruinas funera. Nulla tamen res
magis saluti fuit, quàm in terræ procella, coeli sereni-
tas. Hæc multos ex vrbibus, oppidisque ad subur-
bia, ac villas allegerat: quò colonos omnes ferialis
diei minimè feriatas labor impulerat. Campis tamen
clades impar, par metus. Turbatum quoque, ac trepi-
datum

datum in agris . Conspexere , qui aderant , herbas repente , arbores , sylvas integras circumduci ; quasi iam ex his extructa nauigia marinis fluctibus æstuarent . Turres , quæ ruralibus casis impositæ , atque inter plantas , per interualla , dubium an consitæ , an conditæ , colles mira varietate distinxerant , ita funditus cedere , vt ne vestigium quidem extet posteris indicaturum , vnde turres asturgerent . Terra quippe non ducta in latera , sed recta sursum , deorsum assiliebat , ita ædificia conuellens , vt in se ipsa subsiderent . Quocirca , sub terræ motus initia , quidam Contentiæ e nostri Collegij fenestra , herbas vidit , & arbores lubsultantes , quasi choreas saltibus agerent , faustum ad speciem exordium in funestissimam tragœdiam destitutum . Montis etiam eidem Contentiæ impositi , quem veterem appellant , fastigium magno fragore defiliit , quasi extremi iudicij imminente die illorum vota audirentur , qui dicerent *montibus , cadite super nos , & collibus operite nos* . Tam ingens in campis clades rusticos , cæterosque , qui rusticatum ierant , ad fugam impulit . Per sylvas , per vepreta , per rupes se dedere præcipites , quasi prædonum manus vrgeret à tergo . Vt deuentum non iam ad vrbes , & oppida , sed ad reliquias vmbaticas oppidorum , atque vrbium , lapidum tumuli monstrauere cladem . Tum verò , metu in misericordiam verso , sublatus ad cœlum clamor lares , patriam , parentes , liberos , coniuges lamentantium : quo gemitu allisi denuo colles , ac iuga montium resonabant . Tum ad effodiendas ruinas incubuerunt . Quisque architectum , quisque fabrum murarium , quisque manipulum agebat . Nulli vnquam vsui opportunius vomer adhibitus , quem coloni ex agris retulerant . Refossa humo , multorum corpora educta ,
adeo

Luce 13.

adeo lacera, vt vix vlla pristinæ formæ imago appare-
 ret, nihilo secius ac passa laniam ab hoste. Alia
 modicè elisa, oris habitu post recens fatum, inter vi-
 tam, ac mortem ancipiti. Calentibus adhuc membris
 relictus in vultu stupor, & quidam acer ad assurgen-
 dum conatus, sed irritus. Extracti nonnulli spirantes,
 inter supremos singultus, luce recepta, quam mox
 amitterent, vt paruo interuallo bis perirent. His non
 auxilium allatum, sed solatium; ad hoc vnum elatis,
 vt mox iterum efferrentur. Non paucis etiam tempe-
 stiue subuentum, quos ruine non tam obtriuera-
 rum, quàm obtrexerāt. Hi refecti superuixere periculo, ple-
 rique aliqua corporis parte mutilati, pauci integri.
 Nec dubium quin alij quoque euassent, nisi terræ re-
 ciprocante motu, cum non tecta, sed ipsæ ruine iam
 ruerent, & saxa hærentes in lubrico, ac subeuntes op-
 primerent, misericordia rursus in metum versa, a cœp-
 to opere abstinuissent: alieno exitio, quid sibi timen-
 dum foret, admoniti. Illorum sanè miseranda condi-
 tio, qui tunc omni ope deserti, nec subita morte
 defuncti, aliquandiu inter ruinas vivere, vt eò atro-
 cius interirent, quò lentiùs. Quænam porrò mens
 illis fuit, cum mole lapidum obruti, nec extincti, in
 terræ visceribus tumulati ante fatum, nocte oculis
 circumfusa, nec liberè inter angustias meante spiritu,
 susque, deque, & à latere circumsepti, neque aditum
 haberent, quo sibi opem ferrent, nec quo deposcerent.
 In ea rerum alea constituti, vt fame tandem, mœrore
 pœdore, ærumnis omnibus enecandi, lethi quodam
 veluti stillicidio, nec diu viuere possent, nec citò mo-
 ri. Hos non ante cupido salutis incessit, quàm despe-
 ratio: nec prius animi defecere, quàm vires. De Sci-
 liano iam euerso accepimus, flebiles auditos e solo
 gemi.

gemitus, vocesque confusas, facili coniectura ab oppressis imploratam opem superstitum. Sed planè incassum, quod obiecta voragine, absorptis ædibus, paucorum labori tam altè obductæ moles obsisterent. Admirabile id, quod ab oculato teste accepi, reperit prope Nicastra, inter ruinarum monumenta, mulierem, dubium an metu exanimatam, an fame: infantulum verò in eiusdem vlnis viuum, appressis labellis ad vbera, & hausto vitæ pabulo è mortua. Incredibile id meritò videri posset, nisi recentissimo exemplo attestaretur antiquitas. Nam post ingentem Anthiochiæ terræmotum sub Traiano, *neminem, inquit Dio, viuum inuenire potuerunt, præter puerum, qui matris mortua fugebat vbera.* Aliam præterea refert seruata, quæ suo se lacte pauerat, ipsa sibi nutrix, & infans. Traditur quoque de alijs in casu consimili, incisa dentibus vena, aliquandiu suo se sanguine sustentasse: cum resorberent, quem fuderant. Quæ nunc tragica tot hominum millibus euenerint, quorum pluri mi nec repente extincti, nec discrimini opportunè subducti, Deus profectò nouit: nos silentio inuoluere cogimur, quæ tenebris inuoluta cogitare horret animus, refugit calamus scribere. Illud tamen præterire non possum commemoratione dignissimum, quod ex ijs vmbriæ flammæ maleficio verius, quàm beneficio euasit in lucem. Quidam, ruente æde sacra, trabibus fortè superstantibus, in fornicato aliquo intercolumnio incolumis seruabatur. Sed profectò iudicia Dei abyssus multa. Nam cum ij, qui lapidum aggeres perscrutabantur, cadauera, quæ commodè possent, efferrent, reliqua concremarent, ne eo halitus, e motu terræ lues aeri gigneretur, tabulata, ac stramenta igne concepto, & flamma latè fusa, sedem cor-

*Dio in
Traiano.*

ripuere, cum quavis ea iactatione defederat. Infelix incendio absumptus: & quodammodo sibimet aduersantem natura, quem terra demerserat, ignis extinxit. Miseram sane conditionem mortalium, quibus ad vitam vnus, mille ad lethum aditus patent. Huic, de quo diximus, ignis exitio, alteri aqua saluti fuit. Ferunt pastorem, patefacta eo terramotu voragine, illico voratum cum grege: sed cum eodem tempore, (fidem liberent, qui oppignerarunt: equidem plura transcribo, quam assero) torrentem ex hiatu terra summitteret, eodem impetu reductum ad auras cum pecore, quod terra rapuit, aqua reddidit, aer recepit. Ita ille semel terramotu, de nouo inundatione iactatus, duplici infortunio felix, planè perierat, nisi bis periisset. Consimile de Garzia Toletio Neapolitanæ arcis præfecto a maioribus nostris accepimus. quem aliquando classe vectum prior vnda e puppi ad mare proripuit: posterior e mari ad puppim reduxit, ex congeminata sæuitia incolumem. Ita in non dispari euentu de duplicato veneno, quod vim prioris inhibuit, Ausonius sic lepidè cecinit.

*Ausonius
in Epigr.*

Et, cum fata volunt, bina venena iuuant.

Neque in terramotibus insolens, nouas aquarum erumpere scaturigines. Nam in monte Coryco, post terræ concussum, nouas fontium exiliisse scatebras, Theophrastus testatur. Quod etiam in bello Mithridatico prope Apameam Phrygiæ urbem euenisse traditur. Nunc quoque hunc terramotum sequutos, nouos exitisse amnes prope Lametiam, incertus rumor vulgauerat, omnia in maius tollente fama. Sed facilè idem fluius ruinarum obicibus aliò deriuatus, noui speciem præbuit. Iam locus admonet, vt a citeriore ad vltiorem Calabriam gradum tandem hæc narra-

*Theophrastus.
Conimbr.
in Met. tr.
11. c. 8.*

tio

tio faciat. Huius caput Catacium, altera magistratus
 regij sedes, vrbs & celebritate ciuium, & quod Gallo-
 rum obsidionem pœne sola dispulerit, fidelissimæ ap-
 pellatione pernobilis. terræmotibus plerumque ob-
 noxia, ac sæpiùs hoc defuncta periculo: nunc grauem
 in ædibus passa perniciem, leuem in ciuibus. Quinque
 tantùm ex hoc terræ assultu capita desiderantur. Inter
 quæ Ioannes Dominicus Bulotta, olim Romę cano-
 nicus, tum Episcopo Catacensi a secretis, postremò
 Episcopi S. Marci Vicarius, qui longo morbo vexa-
 tus Catacium redijt: vt coeli clementiam captaret,
 terræ sequitiam expertus. Nam ab Episcopo comiter
 exceptus hospitio, ac pristinæ valetudini redditus,
 cum in æde maxima quadraginta horarum in poste-
 rum diem apparatus piè operam daret, ad primos ter-
 ræ succussus, ac murmura, illico in fugam effusus, in-
 parietem ruentem incurrit: quo oppressus interiit; so-
 spitibus ijs, qui steterant. Ita nihil illi magis exitio
 fuit, quàm cupido salutis, nouo experimento testatus
 persæpe euenire mortalibus, vt mortem arcessant, dum
 arcent. Par domus Episcopalis, templique calamitas.
 Nam aula, antierius cubiculum, sacellum, funditus
 corruerunt: & quidem tum domesticis, tum hospiti-
 bus vacua, siue casu, siue consilio: lapillis fortasse, vt
 fit, deciduis ruinæ prænuncijs, ac præmonentibus fu-
 gam. Episcopus in interiori cubiculo cum nostræ So-
 cietatis patre, ac duobus alijs negotia pertractabat.
 Hi duo desiliere. Episcopus cum patre substitit: vt que
 id sibi mutuo præstitere, quod in rebus extremis so-
 let, rei exitum opperiri decernunt, quâ se clades infer-
 ret, quâ vitaretur incerti. Cæterùm multæ domus pro-
 strata, concussa reliquæ: adeo vt hæc quoque, vacuis
 tectis, ligneas in campis ædiculas effluerit ingeniosa

necessitas: aliò veluti vrbe traducta, & Scytharum more, versatili. Adhuc post duos fere menses elapsos, dum hæc scribo, degunt plerique extra lares, alij extra urbem, ante patriæ aspectum velut exilio multati. Hic quoque supplicationes decretæ, quemadmodum de Contentia diximus: itumque ad lachrymas, ad preces, ad vota; cum noui semper per intervalla terræ motus infremerent. Sed quoniam his malis Catacenses assuetudine prope obcalluerant, terræ motus post viginti dies instauratus atrocior, ciues ad commune consilium impulit, vt fastigiata demoliti palatia, humiliora tecta construerent. Quando nimis elata fulmini obnoxia, non cæli solùm, sed terræ quoque motibus subiacent. Maior in reliqua prouincia strages, quàm vt apud exteros repertura sit fidem. Inter prodigiosas fabulas posteri recensebunt, quæ feriem nobis texunt historiæ. Magna urbium, atque oppidorum pars diruta. Nicastrum, quod paulò ante in Calabria ostentabatur, nunc vbi fuerit, quæritur. Hæc vrbs funditus eversa cum ciuibus exitum habuit, vbique terrarum, publico luctu, desendum. Interebant in Franciscanorum templo horarijs precibus mulieres promiscuè, ac viri fermè sexcenti, musicos inter concentus: cum resonante longè aliter terra, templum, turres, tecta, muri, vrbs denique tota corruit; primò exiliens, tum decumbens, demum in se sepulta. Consepulta magna pars ciuium. tria millia perhibent. Non plura in bello funera, cum magna clades infligitur. Vicos etiam, ac finitima vrbi oppida idem turbo corripuit. Perlegi quasdam eorum epistolas, qui diuino beneficio euasere; vnus sub fenestræ, alter sub portæ fornice, tertius capite in foramen ingestò: omnes, reliquo collabente ædificio. Quidam præte-
rea,

*Nicastrum
Mangino,
Nicastra
alii, Numa
mistro
Ortelio.*

rea, cum per aream ambularet arci subiectam, hanc-
 que suspiceret pronam iam, ac præcipitem, pueris
 duobus, qui fortè tum suberant, arreptis in brachia,
 tantum planè spatij habuit ad suffugium, quantum
 moræ datum est ad ruinam: & ne saxorum fragmini-
 bus pateret, occuluit se, puerosque sub saxo: triplici
 corona ciuica dignus, quod præter se, duos quoque
 ciues seruaucrit. Episcopus, quasi nutu diuino præsa-
 giret euentum, animi causa egressus ad prædium, dum
 voluptati deseruire videbatur, suo capiti consulebat;
 nunquam vtilius, quàm in hoc otio negotiosus. Præ-
 repta quoque ab exitio alij, qui per agros, & campos
 diuagabantur, feliciter extorres a patria. Hi ferali
 accepto sonitu, cladis infelicissimæ nuncio, accessere
 protinus ad muros: neque muros, neque urbem repe-
 rere, quam florentem, intactamque reliquerant. Obie-
 cere se acerui lapidum, & confusa quædam rerum
 congeries, simulachra urbis, quæ fuerat. Obortæ
 omnibus lachrymæ, obuersante ante oculos repenti-
 no patriæ excidio, inter tot ciuium, qui supererant,
 damna; qui obierant, funera. Querebantur calami-
 tates alijs per interualla, ac minutatim accidere: sibi
 amicos, affines, parentes, natos, coniuges, lares, sup-
 pellectilem, patriam vnico momento sublata. Inte-
 gram ijs collachrymationem deberi, quando nihil re-
 stet amittendum, quod defleant. Nullum iam supe-
 resse solatium. Ne cadauera quidem extare, quibus
 iusta persoluant. Ergo non metu, non periculo terri-
 ti, obmurmurante adhuc tellure, irrupere in ruinas:
 Sed, dum vita functos quæritant, incurrunt in viuos.
 Accipiebantur ex cœco tenuissimæ voces veluti la-
 mentantium. Quamobrem sollicita sonos aure capta-
 re: & sicubi gemitus audiretur, illic solum ferro pro-
 scin-

scindere, quasi suos, vlturi poenas coedis a terra depo-
 scerent, quæ patrauerat. Pars opus vrget imperio, pars
 consilio, pars ligone. Tandem, perruptis obicibus,
 ad caueas factus est aditus. Pauci ad auras extracti
 semimortui, qui tumulati fuerant semiuiui. Duo præ-
 terea inde traduntur non prætereunda silentio, sed
 posterorum memoriæ consignanda. Alterum, in ipsis
 ædium fundamentis inuentos passim globos cine-
 reos, quasi vibs non tam terræ motu hausta, quàm in-
 cendio, abijisset in cineres; a terra, & igne, iunctis co-
 pijs, illata clade. Alterum memoratu, dignum, Lame-
 tum fluuium prope Nicastrum, visum rubricatis aquis,
 veluti sanguine, currere: vt in eo Nilum agnosceres
 vndas Aegyptijs reuomentem sanguineas. Vtriusque
 prodigij causam, ne series interturbetur historiæ, pau-
 cis infra perstringam. Nunc, vt coeptam narratio-
 nem prosequar, inter cæteros, qui egesta humo è rui-
 nis viuentes eruti, eductiq; sunt, eximia Laura Aquin-
 as, Principis Castilionis, Nicaastro etiam imperitan-
 tis vxor, nobilitate clara, pietate clarior, vtero grauis:
 vt in vnus salute duo capita seruarentur. Fato tunc
 erepta, infracto animo, effracto crure, malum in tam
 ingenti clade leuissimum. Non eadem Principi fortu-
 na fuit. Nam, cum in gestatoria sella, iubilei causa, sa-
 cras ædes obiret, decumbentibus vndique tectis ob-
 rutus, nec sellæ, nec cadaueris per plures dies vllò ex-
 tante vestigio. Maxima profectò in tanto infortunio
 felicitas, quod mors illi obuenerit ritè confesso, per-
 cepta etiam pridie Eucharistia: quasi viaticum ad iter
 extremum sibi compararet, vel nescius, si omnia ad
 indulgentiam adipiscendam iniuncta peregerat, ad
 superos protinus euolaturus. idem plerisque contigit,
 quos ea occasione Sacramentis munitos mors subita

deprehendit. Enimvero, non sine certo diuini afflatu, numinis, hoc planè tempore Summus Pontifex, Iubileo indicto, ditissimos Christi sanguine thesauros Ecclesie, Petri clauibus, referauit: vt postremo Iubilei die tot extincta hominum millia, eo incitamento culpis ante Pascha præmaturè dilutis, a gehennæ interitu vindicaret. Nimirum non poterat, tam amara calamitas nisi ab Apibus effuso melle dulcescere. Redeo nunc ad Castilionis Principem, futurum hoc ipso nomine celebrem apud posteros, quod cui angustiores tumuli capiundo satis non essent, sepulchrum vrbs tota condiderit. Principis fatum fere omnia, quæ ad eiusdem ditionem spectabant, eadem ruina traxit. Nam in citeriore Calabria Murgantia, & Castilio; in vltiore, de qua loquimur, Nicastra, Ferolium, S. Blasius eodem modo decubuere. Loquor de interitu oppidorum, quasi hominum obitus memorarem. Eadem quippe facilitate disperiere tot oppida, qua totidem homines periissent. Magna profectò iactura opulentissimæ domus, quæ aureorum quinquaginta millium annuos redditus numerabat. Quanquam, si vera sunt, quæ constanter fama vulgauerat, damnine plus adiectum, an lucri, apud peritos rerum æstimatores ambigitur. A patre Principis, qui nunc obiit, ingentem vim numeratæ pecuniæ aggestam esse comperitum est. Ad quingenta aureorum millia ascendisse traditur. Hæc ille in latibulo arcanè condiderat, naturam imitatus, quæ aurum cælat, vt seruet. Locum nulli mortalium indicauit, hæredibus suo tempore detecturus. Prohibuit hoc inopina mors. Hæredes sapius id scrutati, magno semper labore, sed irritò. Hoc ansam dedit firmo apud vulgus rumori, ruinas ex insperato aperuisse, quod texerant. siue vertigo hæc fuerit

fuerit instabiliffimæ rotæ eodem impetu prementis
 vnâ, ac tollentis: siue ludus in humanis rebus veluti
 iocantis fortunę: quasi oppidorum, quæ fors abstule-
 rat, religione quadam, e vestigio pretium perfoluiffet,
 fortunatiffimis sanè iis, quibus fortuna ex infortunio
 nascitur. Hoc an verè iactatum: an, dum de auro agi-
 tur, sit inter splendidiora mendacia numerandum, lon-
 ga dies aperiet: re nunc siue falsa, siue vera, prudenti
 consilio reticenda. Certior Principis S. Mangi, ex
 eadem Aquinatum familia, in tam communi clade
 prosperitas. Egressus in campos, e bello regredientem
 filium excepturus mortem reliquit a tergo; diruto re-
 pente domicilio: vnde, nisi decesserat, decessiffet. Na-
 tus certè parente post militiam seruato felicior, quàm
 cæsis hostibus miles. Soriani Comitem, Ducis Nuce-
 riæ filium seruauit venatio, ad quam eo die cælum
 impluuium, ac placidum inuitauerat. Palatium ceci-
 dit, cum obequitaret in campis; festiuam necem me-
 ditatus, dum ipsi mors luctuosa imminebat. Profectò
 nunquam minùs errauit, quàm cum per auia erraret:
 neque ei vlla tam iucunda prædatio, quàm cum præ-
 datus est vitam. Enimuerò sospitauerunt syluæ, quem
 vrbs peremiffet. Cæterùm Episcopi quoq; omnes ser-
 uati: ne in hoc rerū articulo ouibus pastores deessent.
 Hos, obsecūdâte numine, intactos clades præterijt, la-
 tē in vrbes, ac populos debacchata. Mileti vrbs pœne
 deleta. Domus Episcopalis corruit, Episcopo vix limē
 egresso, & ruinæ prærepto. Templum Sanctiffimæ Tri-
 nitati dicatum, Abbatum dignitate conspicuum, a
 Comite Rugerio magnificentiffimè extructum, post
 tot secula concidit. Vt hinc facilè intelligamus, nihil
 inter mortales reperiri tam firmum, quod non aut ve-
 tustas corrodat, aut vis, vel fortuna conuellat. Mino-
 res

res ædes maiorum ruinas comitata, exitium vr̄bis pagi. Non multò felicior Medama, grauem quoque in tectis passa perniciem. Rhegij terræ motus minax, sed mitis, solo fragore contentus. Quippe seruabat ciuium nuper extincto Archiepiscopo lachrymas: terræ, vt olim in Paulini Sanctissimi Antistitis obitu, innocuo sonitu veluti condecorante funus. Nouo tamen terræ motu fere post mensem elapsum sæuius integrato, tantus ciues terror inuasit, vt deserta vr̄be, vix consilij compotes multò grauiora præsentibus expectarent. veriti fortasse terræ motum illi parem, qui extra omnem memoriæ aleam positus, promontorium Rheginum à Sicilia, interiecto freto, diremit: dubia Græcorum fide, & obuoluta tot seculorum congerie veritati tenebras offundente. Indicta celeriter supplicatio. Francisci Xauerij, noui eius vr̄bis patroni, statua circumducta: quam comitati ciues fere omnes saccis, crucibus, flagris instructi. Manabat e tergo sanguis, ex oculis lachrymæ: & glomeratis in vnum, vocibus misericordiam implorantium repercussæ valles, ac litora respondebant. Nec silendum, quod inde nunciant recentissimæ litteræ. Pagi Rhegini in tres distributi regiones accolæ ad eiusdem Francisci ædē sacram turmatim ibant, terræ motum deprecaturi: cum vna pars viæ tœdio substirrit, duabus reliquis prosequitis iter, quod cœperant. Dispar consilium, dispar etiam quâ damnauit, quâ probauit euentus. Noctē proxima terræ motus atrox eorum tantum ædes inuasit, qui re infecta redierant: ab ijs, qui Xauerij templum inuiserant, ne auditus quidem. Illis importuna quies terræ motum: his pium iter quietem peperit. Hæc ex vr̄be Rhegio. Idem Tropiana terror, idem periculum, ijdem sensus animorum, supplicationes,

*Tropiana
nunc Tro-
pia ex Or-
telio, Post
tropæa di-
ciunt Bar-
rio.*

*Hipponiis,
nunc Mon-
te Leone,
alijs Vi-
bi, Valen-
tia.
Napitia,
nunc Lo-
pizzo, ex
Bar.
Bystia-
cium nunc
Briatico,
ex Orielio
Subsciniis,
nunc Bel-
forte, ex
Bar. sub-
cisium
Sigonio.*

cruciatu, preces; ingenti metu, damno modico: quod
vibs mare delpectans, in scopulosis locata rupibus,
non contra hostium modò, sed aduersùs etiam naturæ
bella consistat. In consimili discrimine, fors non dispar
Locrorum, S. Christinae, Hipponij, nisi quod huius op-
pidi pagi tres cecidere. Soranum planè indemne: nec
dubium quin D. Dominici beneficio. Napitiæ inco-
lis tulit incolumitatem prodigium. Ferunt, terræ mo-
tu impendente, visum e vicino litore ad duo passuum
millia mare decedere: arescētibus repentè vadis, quæ
modò superfusæ vndæ occupauerant. eo spectaculo
paganos malum imminens odoratos, destitutis con-
festim laribus, ad sylvas, montesque immigrasse: in-
solito aquæ motu terræ morum prænucciante. By-
staciæ cum pagis, Subscino, Philogaso, Panaia, Mon-
ti sancto, Monti foro, Castro monardo, Roccæ Ber-
nardæ, Marcellinari, S. Floro planè prostratis, ob hoc
vnum non planè infelices ruinæ, quod superfuere, qui
lugeant. Infaustior Vibonis conditio, vbi terræ hia-
tus fumum sulphureum interdum, noctu flammam emi-
sit; quò suis etiam Calabria Aethnis, suis Vesuuijs in-
horresceret. Luctuosissimus omnium antiquæ Lame-
tiæ, nunc S. Eufemiæ exitus. Qui pagus, commune
nauigantium hospitium, vndè rates soluere, quò sole-
bant appellere, ita cum accolis repentè disparuit, vt
vix, aut ne vix quidem saxula manserint, monumenta,
sive recētioris ruinæ, siue anterioris fortunæ. Lachry-
mabilem eius solitudinem narrauit, qui spectauit no-
stræ Societatis Sacerdos, natione Germanus, germa-
næ, idest probatissimæ fidei. Libet hic quædam ex eo-
dem adijcere, quæ totius ex ea parte oræ maritimæ sta-
rum pœnè oculis ipsis lubiiciunt. Ille, superiore an-
no, Principis Hassiæ Lantgrauii fratrem, Catholicæ
reli-

religioni auspiciatissime redditam, ad Melitam insulam comitatus, Romam regrediebatur, re confecta feliciter. Ergo, cum eo die, qui nigro semper erit calculo designandus, hic e Messanæ portu soluisset; & cursu prospero, freti angustias, ac duorum marium inter se coeuntium procellosa compendia præteruectus, iam Rhëgium, & proximos Calabriae tractus cymbula, qua vehebatur adraderet, mare ventis poenè silentibus, sponte assultare visum, atque efferuiscere, insolito quidem æstu, & nautis ipsis ignoto: in eum modum, quo in ollis aquæ, subiectis flammis, ebulliunt. Nauarcus inopinato malo perculsus ad Vulcanias insulas, non longè a Calabria, proram, ac phaselum obuertit. Sed, cum quò propiùs accedebant, eò magis infernè subsilirent vnda, æstusque maior, quàm qui vitabatur, occurreret, nautæ ancipiti periculo impliciti remigrare coacti, & quas declinauerant Calabriae oras relegere. Verùm, cum adhuc subsultim emicarent ex se fluctus, ac nauigiolum velut in saltus attollerent, vt primùm licuit, proxima Tropicanae vrbis litora tenuerunt. Vbi viribus, animisque refectis, dum ad reliquum inter se comparant, ex improviso ingens ex terræ motu fragor auditus, quem par maris feruor præcesserat: substrato aquis solo prima terræ motus rudimenta inchoante, ac veluti sub latebris condiscente. Iactatio hic leuior quidem, quàm alibi, vt supra diximus, sed subinde præualida paucas domos euertit, ciuium maiore metu, quàm clade. Tandem, quiescente sonitu, terræ agitatio non quieuit: sed ea nocte, ac die etiam proximo, intremuere sola terrarum; ita vt vnus continens terræ motus, sed non vno ductus impetu videretur. Quocirca, cum ij, de quibus diximus, coeptum iter prosequerentur, videbantur ijs subsultare litora,

arbores, montes, tecta, oppida fluctuare: neque alia
 camporum, quàm æstuantis pelagi species. Mirari
 omnes, quod procellas terris multò sæuiores offen-
 derent, quàm inter Charybdis, Scyllæque vortices
 nuper a tergo reliquerant. Exhibebant se passim con-
 gesti saxi, cœmentis, asseribus, trabibus aggeres, ca-
 dauera castellorum, atque urbium, & veluti naufragio-
 rum eiectiona. Turris Vibonæ, Napitiæ, Nicastri,
 S. Blasii gnari locorum nomina recensebant: res iam
 sub tractas ex oculis non videbant, somniare se rati, ac
 nocturnis laruis illudi. Vt vèrum est ad S. Eufemiam,
 castellum de quo diximus, sub ditione Melitensium
 equitum nobile; hic ne reliquiæ quidem apparuere,
 quæ non pagum, sed vel tenuissimam pagi memoriam
 retinerent, vt a peritis indigitari vix posset, hic fuit.
 Templum ibi antea visebatur religione sacrum, anti-
 quitate percelebre, amplitudine augustum, structura
 conspicuum, parietum firmitate munitum, arcis in for-
 mam assurgens, propugnaculum aduersus Turcas, atq;
 vnicum incolarum perfugium, si quando ea loca, aut
 pyratarum mioparones, aut hostium etiam iusta classis
 inuaderet. Turris, quam campanariam appellant, in-
 tantam sublimitatem efferebatur, vt ad triginta millia
 passuum prospiceretur. Templum, turris, tintinnabu-
 la ità terræ hiatu haulta, & sepulta, vt ne signari qui-
 dem possint vestigia, quibus antea tanta moles, tam-
 que insana substructio nitebatur. Tum verò nauæ ad
 tam ferale spectaculum sublato ad cælum seu clamo-
 re, seu gemitu, desiluere in litus: vbi recenti memoria
 oppidum viris, tectisque frequens reliquerant. Curssi-
 tare hinc, inde, lustrare omnia, singula oculis, auribus,
 manibus explorare. Nihil obuium nisi deserta plani-
 ties, muta solitudo, mœstum silentium. Sabulum in-

soli-

solitum occurrebat, calens, ac feruidum, quasi subie-
 ctis ignibus torreretur. Tandem homo repertus laxo
 insidens, manu ori admota, contracta fronte, tristi su-
 percilio, immotis palpebris, appressis labris, terræ mo-
 tu immobilis redditus, & inter lapides prope saxeus.
 Nescit profectò lachrymas magna calamitas, & ingēs
 dolor querelas etiam amputat. Amiserat hic bona, la-
 res, amicos, consanguineos, patriam, omnia. Lamenta
 supererant: hæc quoque sors tam acerba sustulerat.
 Hospites eo aspectu attoniti, solati quoquo modo mi-
 ferrimum, nihil, vt opinor, vltra perconctati, quando
 loquebantur cladem arenæ ipsæ vocales, ad cymbam
 eeleriùs regressi, quàm venerant, deseruere protinus
 funestissima litora, quàm remis concitatis, quàm velis effu-
 sis Neapolim petitori: vbi hæc, vt a teste oculato, &
 luculentissimo accepi, ita retuli. Traditum etiam in-
 de, occupata omnia aquis palustribus, e solo subnatis;
 quæ se ad palmos septem, octoue attollebant; ne op-
 pidum excitare, si qui velint, possint; nisi, nouo Orbis
 terrarum miraculo, nouæ inter aquas Venetiæ sub-
 struantur. Hi e Calabria tum citeriore, tum vltiore
 nuncij. Non his tamen se continuit finibus tam vasta
 calamitas: sed traiecto freto Messanam tenuit, inter
 Scyllæos latratus admugiente terra. Templū Archie-
 piscopale toto terrarum orbe celeberrimum, Virgini
 Matri sacrum, cuius ea vrbs epistola gloriatur, æternæ
 benevolentiaæ obside, aliqua ex parte delapsum didi-
 cit posse dirui. Turritus paries ex dextera templi par-
 te longo tractu protensus, ac fastigiatis per interualla
 pinnis conspicuus, terræ motus vi labefactatus: subie-
 ctam ædis sacrae, vt appellant, nauim eodem turbine
 pressit, merisitque. Ingens eo die ad vespertinam Sab-
 bati concionem auditorum multitudo conuenerat:

tanta-

tantaque ijs pietas magno stetit, nisi suo Deipara
 præsidio præuertisset exitium. Quippe trabes, pinnæ
 que cecidere per interualla, & nimbus puluerus e te-
 ctis mox casuris excitus, offusa caligine, periculi ad-
 monitos ad fugam impulit. Ita nouo miraculo puluis
 lucem tulit, dum sustulit, viamque, dum obstruxit, ape-
 ruit, mox redigendis in puluerem, nisi puluis prohi-
 buisset. Septem tantùm exanimati. Inter quos mu-
 lier vix tum soluta culpis vita, & corpore soluitur. Cō-
 fessario tamen intacto, cui seruando duæ trabes, cum
 ruerent, obliquauere se in fornicem: ne mors illi in-
 ferretur in vitæ munere. Tres quoque pueri, dum in-
 consultè trepidant, vnusque alteri festinando fugam
 moratur, omnes præuolauere ad superos, acerbissima
 ætate: maturante fatum immaturitate consilij. Cæteri
 in fugam effusi pernicitate pedum euasere pernicem.
 Messanam terræ, Panormum aquæ motus iactauit. Pe-
 lago inundante, nauis in portu demersa, cymbulis etiã
 pluribus maioris nauigij fortunam sequentibus. Red-
 didit quodammodo suas sibi natura vices, vt quando
 insolita glacies hyeme fontes obstrinxerat, vere mare
 exundaret. Neapolim terræ motus non tam afflixit,
 quàm attigit, velut ex longo itinere debilitatus, ac
 fractus; ita sensim, vt non paucorum sensus, atque au-
 res effugerit. Terræ se associauit rumusculo Veluuij
 flammula, qui tunc visus modicè inardescere: quasi,
 vt turres speculatoriæ solent, ea montis arx latentem
 hostis aduentum, elata face, detegeret. Sub idem
 tempus, in vicino Abellæ oppido ingens arborum
 strages vi ventorum: ne tunc erumpentes e terra hali-
 tus innoxij volitarent. Campania reliqua intacta,
 ne felicis nomen amitteret. Lucania finitimo ma-
 lo correpta. Nam paucorum dierum interuallo Ma-
 ra:

rateæ adeo terræmotus inualuit, vt vbique con-
 spicerentur parietes discissi, diffitque inter se:
 mox tamen eodem impetu coaluere. Quod ciues S.
 Blasij, cuius corpus in ea vrbe colitur, tutelæ, ac pa-
 trocinio ascribunt. Tarentum quoque terræ leuis per-
 culit fragor, vt antiquam cum magna Græcia cogna-
 tionem agnosceret. Postemò Senæ in Hetruria con-
 cussæ, iam latius manante malo. Cæterùm, quò terræ
 non peruasit motus, metus irrupit. Astra terrorem
 incussere ijs, quibus terra non potuit. excitata quip-
 pe his cladibus eorum industria, qui syderum cur-
 sum scitè norunt inspicere. Astrologos appellant,
 genus hominum inane, & ventosum, duces promissis
 onerans, vulgus terroribus, in vtroque mendax: dum
 portenta prædicunt, ipsi veriùs portentosi. Ambigitur
 an inter hos recensendus Petrus Paulus Saffonius,
 natione Calaber, munere medicus; qui, hac serpente
 clade, cœpit magis horrenda præcinere. Terræmo-
 tum imminere sæuiorem non vni prouinciæ, aut re-
 gno, sed toti fere orbi terrarum. Mare litoribus aut
 conscensis, aut effractis ad duo passuum millia exun-
 daturum, maritimarum euersione urbium. Grandi-
 nes eodem tempore quinque librarum pondere rui-
 turas e cælo, quibus animantia, ac tecta subruerentur.
 Et, ne quod fingi posset aliqua ex parte perfugium,
 flammæ erumpentes e montibus cætera vastaturas.
 Iudicium imminere mortalibus, non quidem supre-
 mum, sed supremi quasi prænuncium, ac prodromum.
 Excepta hæc primò credulis auribus ab imperita ple-
 becula, tum traducta etiam ad proceres, non sine su-
 spicione veri. Fidem conciliabat rumor, quod is tum
 Vesuuianum incendium, tum terræmotum hunc re-
 centissimum longè ante prædixerit. Appellabantur

probatissimi testes, idque a multis etiam cordatissimis creditum. cum illud tantum in controuersiam uocarent, an id obseruatione astrorum, an ope dæmonis, an numinis afflatu rescuerit. quippe ille diuinam sibi sapientium astare iactabat. Quouis modo id prænosset, exitum pertimescendum putabant. Res eò deducta est, ut in tota fermè Calabria incolæ secessionem, ac fugam meditarentur: quasi ibidem deberet repetita calamitas recrudesce. Quanta etiam hic in urbe regia facta sit eo nuncio consternatio animorum, credi vix potest; præteriti vaticinii fama fidem faciente mendacio. Irridebantur quidem ea præfagia a paucis: metuebantur tamen a non paucis: plurimi, ut dicam leuissimè, non contemnenda censebant. Recolebatur ab historiarum peritis, ætate Francisci Petrarchæ, consimile vaticinium, tanto populorum terrore, ut Ioanna adolescentula regno potita, nudis pedibus, ædes sacras obierit: tanta etiam euenus vaticinio respondentis fide, ut prænunciato die horribilem terra boatum ediderit: mare Neapoli exundarit, voratisque in portu nauigijs ædiculas litorales demerserit, magna mortalium strage: dies quoque noctem effuderit, extincto sub ortum Sole; cælo, terraque mundi interitum conclamantibus. Grauiora nunc timebantur recentissimo Calabriae exemplo. Hæc passim in triuiis, in angulis, in foro, in aulis sermone omnium ferebantur: territis semel animis ad metuenda deteriora pronis. Damnabatur censorio supercilio ab Aristarchis credulitas; ab alijs, par huic vitium, securitas. Itaque ad montana loca diffugere nonnulli cœperant, alii decreuerant: exundatione maris maiorem incutiente metum, quàm montis flamma, cui assueuerant. Trepidatum præterea in toto regno, quò celerrime rumor

*Francisc.
Petrarcha
in Epist.*

manauerat. Sed profectò tam vasta mendacia mole-
 ruunt sua. Captus ille iussu regij Magistratus, ac Nea-
 polim perductus, vbi vocatus ad quæstionem damna-
 tus est ad triremes: vt in lignea arca se clauderet, qui
 diluuium præmonebat, mare remis sollicitaturus, vt
 exundet, iuxta prælagium. Ductus publicè per plateas,
 inter confertissimam multitudinem exceptus sibilis,
 probris, pugnis, calcibus, vulneribus a turba antea me-
 tuente, postea indignante metum: ita vt magno satel-
 litio septus vix vulgi manus, ac furorem effugerit. Nec
 deerant, qui votis eum suspensio destinarent; quasi la-
 queo mendacium strangulaturi. Cæterum, quod is
 præteritum terræ motum prædixerit, pernegant aliqui:
 cum plerique id generis hominum post euentum diui-
 nent. Sed, si res ad veritatis trucinam expendatur, pro
 comperto id habitum apud multos, qui suo testimo-
 nio aliorum fidem extorquent. Equidem ita censeo,
 ex Almanaco, vt appellant, Benincasæ, in quo terræ-
 motus hoc anno prænunciantur, a Saffonio Calabriâ,
 in qua degebat, quod terræ motibus esset obnoxia, de-
 signatam. postea euentu animosio rem reddidit, te-
 merè adiecisse maiora, perlecto fortasse prælagio
 eodem: in quo mensis Maij dies quintus periculosus
 edicitur. Consultius profectò fecisset, si suum sibi exi-
 tium, non alienum præcauens, medicinæ arte conten-
 tus, humani corporis tremores, non terræ; humorum
 eruptiones, non fluctuum; febres, non incendia præsen-
 sisset. Nunc e regio ad sacri quæstitoris tribunal tra-
 ductus triremem commutauit carcere, vt nouum ip-
 se iudicium subeat, qui commune cunctis iudicium
 minitabatur; poenas audaciæ, nisi crimen diluat, sui-
 turus. Hæc de metu ex causa planè inani, ac poene ri-
 dicula. Sed grauiora non deerant, quæ timorem inij-

ciebant non leuem. D. Ianuarij sanguinem, vrbis huius
 thesaurum nullo capitis occurſu exhibuiſſe ſe ſponte
 mollem, ac liquidum claris authoribus traditur. Quod
 eſt, vt ſeculorum experientia docuit, in ipſomet prodi-
 gio prodigioſum, nec ſine calamitatum indicio. Nam,
 vt de cæteris ſileam, cum aliquando inter Paulum
 Quartum Romanum Pontificem, & Philippum ſecun-
 dum Hispaniarum Regem atrox bellum arderet, Duce
 Aluæ Neapolitano Prorege cum exercitu aduolante
 ad vrbem, atque obſidionem minante, tam diu hic ſan-
 guis, contra naturæ leges, extra venas ſe liquidum
 præbuit, quam diu bellantium animi præbuere ſe du-
 ros. Tum eodem die, atque hora concreuit, quo pax
 firmata, atque obedientia Pontifici reddita: quaſi ca-
 lamitoſis temporibus ſanguis hic, amore carnifice, ſe
 guttatim effundat, quot ſtillis totidem vocibus pa-
 cem, ac veniam apprecaturus. Verùm, cum Ianuarius
 non Neapolitanæ tantùm vrbis, ſed totius etiam ſit
 Regni patronus, ſanguis nunc vltro eliquatus ad præ-
 ſentem Calabriae cladem referri poteſt, quæ nondum
 planè detonuit. Additæ quoque vaticinationes aliæ,
 in magnis cladibus magna etiam ementiendi licentia.
 Dæmonem humana ſpecie per varias Calabriae vrbes,
 ac pagos veluti concionabundum vagari, ac ſupre-
 mum mundi diem denunciare, parente mendacij, tam
 abſtruſæ veritatis præcone. Energumenum præterea
 exorcismis coactum aperuiſſe crimina, quibus tanta
 clades infligitur, eaque publico chirographo conſi-
 gnaffe: adiectis minis, niſi reſiſcant, grauiora immi-
 nere. Rhegij Deiparæ imaginem exudare viſam, ſpon-
 te humeſcente vultu; quaſi clementiæ parens tantis
 cladibus illachrymaſſet. Narrantur etiam, inter tor di-
 uinæ iræ argumenta, alia, quædam eximiæ beneuolen-
 tiæ

riæ pignora. Redonata in celo & ruinis, post tres, & eò
 amplius exactos a terræ motu dies, cum filijs duobus
 mulierem Octauij Parisij sororem, hanc exanimem, il-
 los spirantes, vegetosque; nullo nec doloris, nec famis
 indicio. Admirabundis, qui aderant, sciscitari quam
 vi in terræ cauernis, ac veluti inter sepulchrales tene-
 bras conditi tot diebus sine cibo, potuque traductis,
 euasissent tam integri, valentesque. Affirmant illi
 quotidie iuuenem eleganti aspectu, atque aureo ami-
 ctu fulgentem apportasse fercula, panes, vermiculos
 farinaceos minutatim concisos, pisces, omnia benè
 condita; frigidam etiam ad potum: quibus recreati,
 ac refecti dies ibi, noctesque nullo cruciatu, nulla fa-
 me transegerint. Suspexere omnes diuinæ clementiæ
 munera: nec dubitatum quin hæc eius Angeli mini-
 sterio contigerint, qui alterutrum ex ijs custodiendum
 susceperat: novos Daniele Deo his temporibus exci-
 tante, quibus Angeli opera dapes deferrentur ad ca-
 ueam: intra profundas terræ voragines, pœne Paradi-
 sum expertis prope tartara. Nec reticendum, intra
 Quadragesimales dies non nisi eos cibos allatos, qui-
 bus iuxta Ecclesiæ præscripta, vesci liceret: Angelis
 ipsis, contra Hæreticorum perfidiam, solemnem ieiunij
 iura nouo miraculo contestantibus. Hæc inde scripta
 referre libuit; in quibus vera a falsis excernere alio-
 rum est muneris. Nostrum erit, quod superest, addu-
 ctis iam ijs, quæ ad historiam pertinent, terræ motus
 eiusdem naturales causas attingere; & iacturæ totius
 pretium, atque æstimationem perpendere. Causa noui
 terræ motus agnoscitur anni, in quo versamur, pœne
 prodigiosa siccitas: quæ humore e terræ venis exucto,
 ingentem spirituum copiam procreauit. Spiritum ap-
 pello cum Aristotele, eum halitum, qui ex terra gigni-

Daniel. c.

14.

Arist. I.

Met. sum.

2. et 2. met.

sum. 3. c. 1.

tur; vaporem, qui ex aqua. Causa vtriusque effectrix est calor, is præcipuè, qui vi Solis efficitur: radiorum repercussu, affultuque ex objecta mobile, siue terræ, siue aquæ. Caloris enim est laxare, ac tenuare partes: quæ admodum frigoris est consipare, & densare. Corpuscula autem terrea, quæ calore rarefcunt, dicuntur spiritus, aquea vapores. Vtraque cum tenuitate leuitatem adepta turmatim in sublimè tolluntur. Porro e patrijs elati sedibus vapor, & spiritus gregatim per amplissima spatia peregrinantur: neque vnquam consistunt, donec ad secundam vapor, spiritus interdum, ad tertiam aeris regionem euadat. In tres quippe aerem regiones Meteorologici diuidunt, primam, mediã supremã. Suprema regio calidissima, quia igni cõtermina. media verò frigida, quia & ab igne distita, & a calore, quæ afflant, dum in terrã impingunt, resiliunt: que radii. In hac vapor natiuo frigori restitutus, nempe aquæ progenies, quã spissatus opacatur in nubes, quã mollescens eliquatur in imbres, quã rarefcens tenuatur in nebulam, quã disiectus canescit in niuem, quã rigescens rotundatur in grandinem: ac semper tandem in humorem solutus aquis redditur, vnde manauerat. Spiritus verò, terræ soboles, natura sicior, & ad ignem corripendum aptissimus, siue materiam nactus exilem, & æquè protensam, ardescere videtur in faculam, siue oblongam, ac tenuem, in stellas cadentes demittitur, syderum speciem ementitus: siue paruum, viscosam, ac facile mobilem, in ignem fatuum desilit: siue multam, olearem, ac solidam in cometam ignescit: vt flamma tremula, tanquam infausto nutu, Regum fata prænunciet, quæ prænosse intersit orbis terrarum. Nonnunquam verò spiritus vaporibus intermixti, in media aeris regione detenti, prohibentur,

nè ad supremam euolent. Tunc quidem, aut a corpore denfiore rursùm ad infimam regionem detrusi difflantur in ventos, pigritiam aeris discussuros, leuatu-
 rum æstum, imperatu-
 ros Oceano, præbituros commercia
 omnium gentium: aut occlusi nubibus circumcursant
 per latera, si quæ possint erumpere, donec eo allisu
 flammescant. Tum verò, perrupto obice, reboant in
 tonitrus, coruscant in fulgetra, cuspidantur in fulmina:
 quibus halitus e terra progeneri terram feriunt, velut
 in parentem iniurij: montibus præcipue infensi, qui
 primi elato supercilio audent obistere. Quorsum
 hæc tendant, & quomodo ex his proximi terræ motus
 causæ eruantur, ostendam hoc Peripatetico effato.
Eiusdem est natura super terram ventus, in terra terre- Arist.
motus, in nubibus tonitrus. Verba sunt Aristotelis Me-
 teor. 2. sum. 3. c. 2. quæ mirificè rem præsentem decla-
 rant. Annus hic apprime siccus cælo fere semper in-
 nubilo, siccus halitus solitò plures creauit, & præditos
 maiore vi. Nam, vt Aristoteles statuit, *in siccitatibus Arist. 2.*
spirituosus aer. (hoc ipsum enim est siccitas) quando am- Met. sum.
prior exhalatio sicca facta fuerit, quàm humida. 3. c. 2. Deui-
 sissent hoc anno siccarum exhalationum vi magna edi-
 tonitrua: debuisset aer assiduus, validisque ventis per-
 flari. Contra profus ante terræ motum euenit. tempe-
 state siccissima rarissimi tonitrus. Plerumque cælum
 non procellosum, non inquietum, non ventosum. Sci-
 licet in tanta aeris tranquillitate procella creabatur
 sub terris. Clandestinæ struebantur insidiæ, cum ho-
 stis nusquam apparet in acie. Nam eodem Aristo-
 tele teste, *causa terremotus est spiritus, cum intro forte Arist.*
fluxerit, qui extra exhalat. Prohibuit hyeme, ne suos *ibid.*
 halitus terra expiraret vis insoliti frigoris: quo vel fon-
 tanas aquas congelatas aspeximus. Obstricti intra
 cepta

cepta spiritus, ac terræ mole cohibiti miffare, fremere, cæiti, in obluftans solum irrumpere, vt erumpant: eo planè modo, quo supernè intercepti folent nubes elidere. Halitus hoc anno non latrocinati fpatfim per campos: fed confertim immifere fe in cauernas: vt ipfa terræ munimenta; ac veluti mundi mœnia inuaderent. Pacatum fe exhibebat aer, dum ad operta bella tumefcebant fub caueis. Infida cæli facies oculis adblan- diebatur, cum vrbiũ euerfiones clam natura machi- naretur. Nulli ventorum fremitus, vt infremerent fola ipfa terrarum: nulli tunc nubium tonitrus, vt tellus tonaret fidente cælo. Obferuauit olim hoc Plinius, cū dixit *terramotus fieri, dum tempeftates fopiantur*. Sed egregiè, vt affolet, *Aristoreles fiunt*, inquit, *tranquillitate plurimi, & maximi terramotus*. idcirco fubdit, *terramotus, qui fiunt die, fieri circa meridiem, quia tranquilliffima eft, vt in pluribus, diei meridies*. Rationem etiam fubijcit, *quia continua exiftens exhalatio fequitur, vt in pluribus, impetum principij. Quare aut intro fimul, aut fimul extra, fuit omnis*. Aut igitur omnis fimul exhalatio extra terram tumultuatur in aere; & tunc tonitrus, ac ventos ciet: aut omnis intro, & tunc exitu interclufo ferocior, ipfa terræ fundamenta conuellit. Confirmat hoc idem *Aristoreles* exemplo terræmotus, qui contigit in *Achaia*; vbi *tranquillitate*, inquit, *facta, & fluente intro vento, factus eft terramotus*. Quamobrem, cum plurimus hoc anno extiterit ob ficcitatẽ spiritus, nullus fupere hyeme extra prodierit, nimio terræ meatus obftrunte frigore: omnis intro concludus, ineunte iam vere, laxata humo, magno impetu admolitus viam ad auras, terram quæ concuffit, quæ fcidit. Concuffus terræ morum præftitit, fciffio voraginem. Prior oppida, vrbesque pro-
strauit:

*Plin. lib. 2.
c. 80.*

*Arist. loco
cit.*

*Arist.
ibid.*

stravit: posterior hausit, ac sorbuit. Id etiam causæ fuit, cur sub nascentis terræmotus initia, maris undæ, vt supra narraui, nullo ventorum impulsu subsilirent ex se se: quia, vt de euentu consimili tradidit Aristoteles, *mare non dabat perflationem impetum facienti sub terra spiritui, sed obstabat*. Ex quo id addiscens Plinius, *Terræmotus futuros*, inquit, *nauigantes quoque sentiunt, non dubia coniectura sine flatu intumescente fluctu*. Hæc etiam referri potest maris Panormitani, de qua diximus, inundatio, quod vi spirituum non longè erumpentium elatæ undæ superfunderentur litoribus; vt in ollis euenit, cum aquæ supposito igne despumant. Ita, inundatione terræmotum sequuta, tradit Seneca Africam ab Hispaniæ, Siciliam ab Italiæ complexu diuulsam. Hinc etiam factum est, vt in S. Eufemiæ campis paludes, ac lacus accreuerint per terræ hiarus aquas immittente spiritu. Quod adnotauit etiam Aristoteles, dum dixit, *factis terræmotibus erupisse aquas*. Hæc de huius terræmotus causis breuissimè: quando de terræmotibus vniuersim in nostro de Vesuuiano incendio nuncio licuit, nisi res me fallit, non ieiunè disserere. Inuestigatum hætenus, cur hoc anno: inuestigandum superest, cur in hoc potissimùm loco terræmotus obtigerint. Calabria peninsula est, quæ circumfusi maris ex utroque latere aquis alluitur. Porro interclusis vbiq; spiritibus abundat mare, sicco halitu regnum obtinente inter humida. Non enim salsum mare, quia terræ sudor sit, vt somniauit Empedocles: sed quia *in mari id, quod est terræ humido commixtum, causa salsedinis est*, vt egregiè docuit Aristoteles. Nempe Solis vie subiecto vndis solo quotidie halitus euocante, & crasso quodam lentore marinis aquis a natura indito terreorum halituum expirationem argente.

Arist.
ibid.

Plin. lib.
2. c. 81.

Sen. Nat.
quæst. lib.
6. c. 29.

Arist. loco
cit.

Arist. 2.
Met. sum.
prima c. 3.

cente. Cum igitur hi causa sint terræmotuum, quando acrius incalescunt, & mare radijs excoctum solaribus, exhalationibus calidis affluat: loca maritima, & peninsulæ, quas mare vtrique proluit, crebrius terræmotu iactantur. Testatur hoc, vt cætera, Aristoteles, qui *circa loca*, inquit, *ubi mare fluxibile est, fortissimi sunt terræmotus*. Ex hoc fonte id hausit Plinius, cum dixit *maritima maxime concuti*. Idcirco insulæ quoque, si cætera, adsint paria, terræmotu frequentius agitantur, vt de Cypro, de Tyro, de Aenaria, de Molucis, de insulis, quas vocant tertias, Conimbricenses testantur. De Sicilia, de Aeolijs, de Eubæa testatur ipse Aristoteles. Peninsulæ verò alio etiam nomine terræmotibus subiacent, quod plerunque oblongæ sint magis, quàm latæ. Idcirco angustiores habent campum, quàm vt turba spirituum subterraneis interclusa locis impunè disijci, dissiparique possit. Quamobrem, vt verbis vtar Aristotelicis, *circa dicta loca terræmotus fiunt, maxime propter angustias*. Porro Italia peninsulam efficit triplici reinctam mari, Tyrreno, Adriatico, Ionio. Neapolitanum regnum Italiæ pes dicitur. Huius extremâ pars Calabria, in quam arctissimè definit. Quippe Italiæ longitudo ad mille, & ducêta milliaria tenditur: latitudo quâ maximè patet, ad ducêta, quâ minimum, ad viginti. Idq; in ea Calabria ora, ut testatur Plinius, quæ inter Scylletium, & S. Eufemiam, olim oppidum, nunc nudum nomen, interiacet. Altero quidem totius Europæ Isthmo. Italia verò nusquam angustiore, quàm in ea sui particula, quam prisci magnam Græciam appellabant. Inter has angustias deprehensi spiritus, qui in terræ penetralibus delitent cum aliò traicere nequeant, solum aggrediuntur, cui substant. Primò sollicitant, tum qua-

Arist. 2.
Met. sum.
3. c. 2.
Plin. lib. 2.
c. 80.

Conimbr.
in Met. tr.
11. c. 6.
Arist. loco
cit.

Arist.
ibid.

Plin. lib.
3. c. 10.

quatiunt, postremò discindunt: ut aditum sibi ad au-
 ras aperiant, per matris vulnera, per funera populo-
 rum, per clades urbium. Itaque terræ motus seuiunt
 in Calabria ob maris viciniam; ac terræ angustias:
 cum præsertim circumducta sit montibus. Enimuerò
 locis montanis, ut Conimbricenses obseruant, terræ-
 motus infestior, quàm planis: quod illa cauernas, &
 specus condant in gremio, spirituum receptacula.

Quamobrem natura Aegyptum, ut ex antiquiorum
 sententia refert Seneca, e terræ motu exemit: quia in
 latissimas diffusa planities solum continet non intus
 excauatum, ac peruium; sed vndique coagmentatum,
 ac solidum. Porro Calabria plerumque montosa est,
 ac per cauatos introrsum recessus domicilia præbet
 halitibus: quorum multitudo antris obstricta acres
 excitat terræ motus. Quod non prætermisit Aristote-
 les, dum dixit *fortissimos fieri terræ motus, ubi regio
 subantrosa, ut circa Hellespontum, & circa Siciliam.*

Huc accedit, quod Calabria sulphure, & pice abun-
 dat. Nam, & non procul à Nicastris, & prope Calabo-
 nâ aquæ fluunt sulphuræ: & pix magna copia e Cala-
 bria asportatur ad illinienda nauigia. Neque ignes
 subterranei defunt, quibus alimenta præbeat materia
 sulphurea, & picea: ut perspicuè ostendit Aethnæ mō-
 tis in finitima Sicilia, & Vulcaniarum insularum vici-
 nitas. Primam verò terræ motuum originem tribuunt
 Meteoristæ flammis intra terram conditis. Vbi in-
 numera sunt ignium conceptacula, a quibus dimanāt
 calidi, & sicci igneæ naturæ spiritus. Ex his, dum facto
 impetu assurgunt, terræ motus. Quamobrem ex Pli-
 nio, *non aliud est in terra tremor, quàm in nube tonitrus,*
 flamma utrobique; inter obstantes aggeres eruptionem
 tentate. Primus omnium docuit id Anaxagoras: sed

Conimbr.
 tr. 11. in
 mat. c. 6.

Sen. Nat.
 quæst. lib.
 c. 26.

Crist. loco
 citato.

Barr. An-
 tiquit. Ca-
 labr. lib. 2.

Plin. lib. 2.
 c. 29.

*Anaxago-
ra apud
Sen. nat.
qu. lib. 6.
c. 8.
Arist. loc.
cit.*

optimè omnium Aristoteles, qui *terra*, inquit, *per se*
secca a Sole, & ab eo qui in ipsa est, igne incallescens, mul-
tum quidem extra, multum quoque intra spiritum efficit.
Et infra. Maxime corporum motiuus est spiritus. Etenim
ignis, quando cum spirita fuerit fit flamma, senturque ce-
teriter non igitur terra, neque aqua causa erit motus, sed
spiritus, cum intro fluxerit. Præclarè etiam inferiùs
 exemplum ex corpore humano subijcit, in quo bilis
 ignescens ex febris agitatione pulsam, membra tremore
 concutit. Oportet, inquit, intelligere, sicut in corpore
Arist. ibid. nostro, & tremoram, & pulsam causa est vis spiritus, qui
 intercipitur: sic & in terra spiritum similia facere: &
 hunc quidem terramotuum velut tremorem esse, illum
 autem velut pulsam. Quemadmodum igitur corpori
 humano tremorem inducit febris, ex qua sæpe interi-
 tus, & cinis: ita, quando terræ morbi non desunt sui,
 tremorem illi præstant spiritus ignei, ex quibus vr-
 biù funera, & cineres. Ita idè Aristoteles refert in una
 earum insularum, quas in conspectu Calabriae positas
 alij Aeolias a ventis, alij ab igne Vulcanias appella-
 bant, rupta terra exiisse spiritum multam, & favillam
 & cinerem eleuasse: & Liparorum Ciuitatem non lon-
 gè existentem incinerasse. Idem nunc exitium Nica-
 tris contigit. in qua vrbe, vti supra narrauimus, terræ-
 motu ædes non tam abreptæ, quàm absumptæ immix-
 tos pulueri tumulos cinereos reliquerunt; busta non
 parua vrbis, quæ paruum defecit in cinerem. Profe-
 ctò id inter terræ motum, & incendium interest, quod
 inter flammam latentem, & publicam. Concussus, ex-
 cidia, cineres effecta sunt spirituum igneorum, quos
 duritie soli coercitos, vt ad superna transmittat, natu-
 ræ terræ visceribus excutit, non odio quàm amore
 nocentior. Iisdem adscribendus est ignibus color ru-
 beus,

beus, quo prope Nicastra fluxisse Lametum fluvium diximus. Nam, quemadmodum pluit aliquando sanguine, quod accidisse M. Aelio, & Caio Porcio consulis refert Plinius: idque tantum in speciem, halitibus igneis magna copia in humorem intrusis, liquidum densioris flammæ ruborem reddentibus: ita, nunc diducta in hiatus terra, & spiritus flammeos effeferente, cœpere iis immixtæ fluuiales aquæ rubescere, admissio intra venas hoste. Inuidia vtrinque violentia: cum neque ignis aquas, neque aquæ ignem edomarent: erubescere vtroque, veluti puderet non vincere. Alia quoque ab aquis miracula. Quidam prope Tarentum imminente iam terræ motu, cum fortè ad hauriendam putealem aquam accessisset, illa ad os putei sponte assurrexit, obstupescente homine, & quasi ad excantatos latices proclamante. Enimuerò subiecta flamma, vt in ollis euenit, exiliebant aquæ in sublime; quasi aduersantis elementi sedem occupaturæ. Alter sub idem tempus aquam hausit ex inopinato turbidam, & malè olentem: ex qua bene ille odorari poterat terræ motum futurum. Nam hoc, inter cætera eiusdem præsentia, recensentur a Plinio; quod tenuiorum partem spirituum, e sulphureis plerumque

Plin. lib. 2.

c. 46.

Plin. lib. 4.

c. 11.

plurquam Cymmerijs tenēbris, obducto per diem Sole. Ingens etiam e montis cacumine obmurmuratio: ut de Spiritibus intus occlusis Latinus vates cecinerit:

*Illi indignantes magno cum murmure montis
Circum claustra fremunt.*

Quapropter suspicari non pauci vniuersam hanc totius Calabriae calamitatem ab hoc vno monte profectam, postremum Vesuij facinus æmulante. Nisi quod hic splendidius, & igne aspectabili, quasi tormentis, bellicis hostis publicus: ille clandestinis insidijs, per actos introrsum cuniculos, flamma delitescente defæuit, vastitate longè maiore populorum, atque vrbium. Hinc denique in eodem Vesuio, ut dictum est, eo die collucens flammæ, paruum præteriti incendij simulachrum, tanquam montis minæ iterum connitentis, sed exhaustis iam viribus. Ut ex hoc perspicuè intelligamus, etiam montes per condita teris itinera, specusque vastissimas sua inire commercia, tanquam diuinæ iustitiæ vindices in improborum scelera, iunctis facibus, exarsuros. Equidem faciliè adducor ut credam, clades vrbium tam immanes, stragemque tantam mortalium non sine peculiari diuini numinis nutu contingere: naturam ut administram se gerere, non ut dominam; regi, non regere; satellitium præbere, non imperium. Quocirca, præter proximās noui terræ motus causas iam adductas, superiores alias, altioresque oportet agnoscere, quibus inferiores ducuntur. Hoc solo naturæ magisterio, vel ipsi Ethnici didicerunt, qui terræ motu, vel ex audito, vel nunciato ferias indicebant in eius Dei cultum, qui terram e suis distractam sedibus dimouisset; Quippe, cum turbam Deorum admitterent, id Dei alicuius

vi factum esse pro comperto habebant, cuiusnam, incerti. Quamobrem Gellius *veteres, inquit, Romani, ubi terram mouisse senserant, nuntiatumue erat, ferias eius rei causa edicto imperabant: sed Dei nomen cui ferias seruari oporteret, statuere quiescebant quoniam per quæ Deorum, dearumue terra tremere, incertum esset. Diuina id quoque testantur oracula, dum terræ motum* *Iob. 9.*
soli Deo tribuunt, qui commouet terram de loco suo, & columnæ eius concutiuntur. Profectò quis credat a spiritu uideo exili, vt aciem oculorum effugiat, quem admodum præclarè perpendit Seneca, *iacuari, uibrari, que terram cum montibus, magnas cum moenibus vrbes, cum totis maria litoribus.* Hoc sanè illius vim indicat, qui vt canit Ecclesia, *mundum pugillo continet, vt* *Isa. 40.*
 Isaias testatur, *appendit tribus digitis molem terra.* Egregiè rem declarat id, quod S. Antoninus euenisse refert *S. Anton.*
 Tyroni cuidam sui ordinis. Hic, cum toties in hymno Deiparæ versiculum hunc cantitare audiuisset, *in 2. parte*
Mundam pugillo continens, coepit miræ simplicitatis *Hist. tit.*
adolescens tacita secum cogitatione versare, quænam *23. cap. 5.*
Deo palma esset tam gigantea, vt vola clauderet orbem terrarum. Inter eas curas fluctuantem animo *S. I.*
 somnus oppressit. Dormienti visa multitudo Angelorum innumerabilis ante duas sedes astantium, in quarum altera Christus, in altera e regione Virgo parens confederat. Aderant etiam Sancti omnes tanquam metu perfusi, atque ad extremum mundi examen vocati. Perlecta mortalium crimina: perlectæ paucorum virtutes. cumque illa mole longè maiore lancem grauarent, videbatur iratus iudex orbem terrarum vniuersum, tanquam pilam manu proijcere, his vocibus adiectis, *cum iudicatur exeat condemnatus.* Tremebundus tyro, nec tam somno sopitus, quàm semi-

mortuus ad Deiparam conuersus clamauit, *S. Maria succurre miseris*. Eæ preces Virginem incitauere primò vt assurgeret, tum vt ingenua supplex procumberet ad filij iustissimam iram sedandam. Vociferario interea a semisomni edita fratres acciuit. Qui, cum accurrerent, terræmotu concuti sensere urbem adeo ingenti, vt multarum ruina ædium ciues omnes ad præcipitem fugam extra urbem impulerit. Ita iuueni persuasum, terram diuina manu cieri, diuina consistere. Frustra quoque nos criminari elementa, atque in terræmotibus accusare naturæ scelera: quando nostro fit vitio, vt terram diuina vis quatiat, quò pressam tot improborum onere degrauet. Quod effraactus non illabatur orbis, quidquid immotum seruatur, quidquid integrum, Virginis patrocinio deberi. Agnouit hoc antiquiorum Græcorum pietas, die festo annis singulis instituto, illi memoriæ sacro, qua sub Leone Isaurico ab immanissimo terræmotu Bizantij edibus, & murali corona disiectis, ciues multi Virginis ope teruati. Libet, ex Monologio Græco, de hoc pauca quædam transcribere. *Vicesimo sexto Octobris die, factus est Constantinopoli ingens, & terribilis terræmotus, & omnes domus, & Ecclesia conciderunt: multique ruinis oppressi sunt mortui. Quare tam terribilis terræmotus memoriam recolentes, supplicamus ad magnum, & sacrum immaculatissimam Dei genitricis Mariæ templum, eam enixè precantes, & natum propter nos peccatores Iesum Christum, vt nos a sua iusta liberet ira, contra nos excitata. Hæc e Monologio, in quo a Græcis populi cæteri admonentur, vt beneficia tam perspicua annuæ memoriæ consecrent, mansura perenniùs, si agnoscantur. Alter in eadem urbe terræmotus priorem æquauit clade, vicit prodigio. Nam cum aliquando sep-*
 tem,

*Baron. t. 9.
 Annal. an.
 740.*

*Marcell.
 in Choni-
 co Baron.
 an. 446.*

rem, & quinquaginta Constantinopoli diuulsis turribus, Theodosius cum Proclo Patriarcha, & ciuibus domicilia, vt fit, traduxisset ad campos: ibique terramotu vehementius grassante, cuncti ad preces incumberent, raptus e turba in aeternam repente puer, oculisque subductus. Tum eadem via demissus, Imperatori, & Episcopo mirabundis narrauit candidè, audiuisse se Angelorum concentum in has efformatum voces, *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis miserere nobis*; addito monitu, vt ipsi eodem modo concinerent: quo praestito terramotus illico siluit. Hoc sacrum trifagium, comprobante postea Concilio Chalcedonensi, ab Ecclesia vniuersa vsurpatum. Ex his liquidò constat terramotum precibus conquiescere, sceleribus excitari. Calamitosi certè sumus: vtinam non criminosi. Ferrei extra exemplum, si ad tot Dei monitus obdurescimus. Enimuerò superioribus annis terramotus occoepere in Calabria, iactato Catacio, non sine aedium iniuria, luxato Girifalco, non sine voragine. Non multò post deflexere in Apuliam, vrbe S. Seueri, & oppidis dirutis non ignobilibus. Paucis post annis transmisere Neapolim, comitati Vesuuianum incendium, euersis Herculano, & Pompeijs, vexata Neapoli, perturbata Campania, pertèrefacta Italia, metu etiam vltra periculum. Postremò atrociores remigrauerunt in Calabriam, iam non pagum, aut urbem, sed integras provincias depopulati, nondum exaturata clade. Adhuc ibidem impunè bacchantur, quidquid primo furori integrum demolitur. Inde corripuere Lucaniã; tranauere Tarentum: iamque in ora Salentina urbem Neritum terræ ingenti motu iactatam, postremis nuncijs accepimus. Quota regni pars luctu vocat? Clades nobis

*Concilium
Chalcedo-
nense act.
Damasc.
3. de fide
c. 10.*

nobis creatur ex clade. Incendium terræ motu, terræ-
 motus incendio feritur, exitiali quadam fœcunditate.
 Pleraque regna mars vexat, nostrum pax: & cum ex-
 ternis viribus non pateat, in exitium suum armatur.
 Infelices nimium, quibus ex incolumitate calamitas
 nascitur. Externa cessant: domesticis implicamur. Ho-
 stilia patimur sine hoste. Non hic somnos inimicæ mi-
 litum excursiones abrumpunt: non instructæ nos
 acies, non obsidiones urbium, non bombardarum,
 strepitus, non buccinarum clangor exterret: sed incen-
 dia, excidia, ruinæ. Tantum cladis pax attulit, quan-
 tum ne bello quidem timeri potuisset. Bellatur nobi-
 scum natura: & ne quid huic bello desit, per sonat terræ
 fragor pro tuba. Quos hostium non tetigere tela, hau-
 sit metus, hausit dolor, hausere elementa. Dedimus
 tragoediam orbi terrarum, desendam lachrymis se-
 culoꝝum: omni malo vexati, nullo perdomiti. Trigin-
 ta circiter millia hoc terræmotu interempta. Tanta
 internecone mortalium diuinæ iræ litatum. Non
 plures iusta acie, iniquo Marte, vnico bello, pluribus
 prælijs, cecidissent. Orbati parentibus filij, parentes
 filijs: viduati coniugibus coniuges: spoliati superstites
 consanguineis, affinibus, amicis. Nulla poene familia
 sine fletu: ac vere inuito, exultante natura, pratis ri-
 dentibus, lachrymatum. Non hoc extinctorum, quem
 recensui, numero eos complector, quos ex terræmotu
 vel faucios, vel bonis omnibus spoliatos aut vulnus,
 aut ærumna confecit: præteritis etiam ijs, quos distra-
 cta in campos domo, contractus morbus sustulit. Mi-
 nor tamen fuit hominum strages, quàm pro urbium,
 atque oppidorum ruina. In Vesupiano incendio quin-
 que millia capitum periere, duobus oppidis euersis,
 pago vno, vel altero. Nunc dejecta Consentia, quassa-
 tum

tum Catacium, Provinciarum metropoles, absumptum Nicastrum, Calabriae ornamentum, ac gemmula; deleta Murgantia, afflictum Miletum, Terina semirutata. Messana, Rosciantum, Besidia, Tropiana, Medama non sine querela. Rhegium, Locri, Tarentum, Marea, Neritum periculo affinia. Neapolis, si minus ruina, certè oppressa metu. Has decem, & septem vrbes terræ motus inuasit; multas ex parte, quasdam funditus diruit: & moenia, inter tot seculorum obsidiones intacta, vnico afflatu expugnauit. His adijce oppida, pagosque, qui partim ingentem perniciem, partim integram ruinam perpeffi supputantur septuaginta, & eò amplius. Ex his facile inferre licet, terræ motum hunc collocandum esse inter maximos. Etenim Plinius diligentissimus antiquitatis scrutator *Maximus*, *Plin. lib. 2, c. 84.* inquit, *terra mortalium memoria extitit motus; Tiberij Caesaris principatu: duodecim urbibus Asia vna nocte prostratis.* Nunc verò deiectæ, ac detritæ vrbes non minus, quàm duodecim; si addas oppida vrbes æquantia. Pagi, villæ, turres siue rurales, siue litòrales extra numerum: Equidem non inficior terræ motum, quo sub Tiberij fascibus, Christo morienti tellus indoluit, iurè a Plinio omnis memoriæ maximum recenseri, non clade, sed mole. Quippe non vnus, aut alterius regni conclusus finibus totum concussit orbem terrarum; vt totus sui authoris interitum perentisceret: discissis etiam montibus, quasi comam capitis ad luctum dilacerante natura. Quocirca exaggeratè admodum *Orosius lib. 7. c. 31.* scribit Orosius, terræ motum sub Valentiniano vbiq; locorum terra, marique grassatum. Nam cordatè caput oculis, sed sapientia planè lyncea *Didymus, in cat. PP. lib. 9.* *Didymus, in cat. PP. lib. 9.* motus, inquit, *sape fiunt in terris. Verùm qui ante, vel post Christum extiterunt, partem quandam terræ occupa-*

runt. *Mei autem Christi tempore, non priuatus fuit aliquis terræ motus: sed tota ipsa terra quassata est, & e centro conuulsa.* Cæterùm Christi obitu reparante orbem terrarum, non deuastante, clades tanta fuit, quanta par foret mysterio: duodecim urbibus Asiæ, in quæ maximè Ethnica superstitione vigeat, prostratis; ut totidem Apostoli ad Ecclesiæ Christianæ structuram erigerentur. Inter eos verò terræ motus, qui intra naturæ leges, extra miraculum positi naturales causas agnoscunt, hunc, de quo scribimus, vix ab alio quopiã superari crediderim, immanitate, amplitudine, diuturnitate. Immanitas perspicuè ostenditur testimonio Senecæ qui *terra, inquit, vix unquam tam grauis, aut perniciosus motus fuit, ut tota oppida euerteret.* Nunc euerse tres vrbes, plura oppida, pagi plurimi: duæ prouinciæ deuastatæ: trahente momento temporis seculorum excidia. Nulla tam perniciosa calamitas, ex qua nihil alteri calamitati supersit. Terræ motus hic, quæ sæuijt, pœne nihil alteri dilacerandum reliquit. Nec verò quidpiam defuit, quod atrocitati feruiret. Mons diffractus Consentia: maris decessio in Napitia: procella Panormi, terræ hiatus in Sciliano: aquæ superfusæ agro Lametino: fumei globi erumpentes e Vibone, flammæ exardescentes in Vesuuiio: cineres effusi Nicastris, amnis sanguineus prope Nicastra. Non hic prætermittendum censeo, quod retulit, dum hæc scriberem, Sacerdos e Franciscana familia, spectatissimæ fidei nuper profectus e Calabria, propior tum periculo, quàm qui perierant: visum, intremiscente tellure, retrosum labi Lametum fluum, retractis aquis, retorto cursu, quasi territus fugeret: tum elatis vndis, amne campis refuso bullientes pluribus in locis vortices corrotasse, & fremitu, & æstu
planè

Seneca
 Epist. 4.

planè marino. Nihil iam ostentofum fupereft, quod hic naturæ ira fupprefferit. Nihil relictum famæ mendacijs. Nihil ipfæ fabulæ poetarum fingere, aut excogitare poffunt atrocius. Amplitudinem proximi terræmotus metiri poffumus locorum fpatijs, quæ longè, latèque complexus obtinuit. Gemina Calabria occupata. Prouinciæ præterea tentatæ tres, ora Salentina, Lucania, Campania. A Rhegino litore, quod abeft octo dierum itinere, Neapolim vſque perductus urbem regiã inuaſit. Neque vnico regno contentus, fuperatis freti faucibus, Meſſanam perſtrinxit. Demum, dum adhuc prouinciales hi terræmotus graſſarentur in Calabria, inter tot marium, terrarumque tractus, infeſtatæ Senæ, vrbis Hetruriæ florentiffima, adiectis ad reliquam Italiam veluti minacibus nuncijs. *Terra inquit Seneca, non vnquam per* Seneca,
ducenta milliaria motus extenditur. Hic ab extrema lib. 6. nat.
 Calabriæ ora vſque Neapolim pluſquam trecenta quæſt. cap.
 paſſuum millia tenuit. Ex quo perſpicuè conſtat non 25.
 potuiſſe in locis tam diſſitis terram intremere contextu quodam, nexuque partium, & vt loquuntur Philoſophi, *per conſenſum*: ſed vbique concuſſam vi ſpirituum ſublagentium, iactatione quâ maiore, quâ minore, pro halituum copia, & ſubterraneis anguſtijs: eruptione pluribus in locis tentata, in plerisque conatu inani, diſtractis viribus. Amplitudini par diuturnitas, nè clades magis locorum ſpatijs laxaretur, quàm temporis. Enimuerò duobus iam exactis menſibus, adhuc terræmotum per interualla ſæuire quotidianæ litteræ perferunt. Ineunte Iunio congeminatus primo ſimilis terræmotus: niſi quod huic parem diruendi materiam ruinæ ipſæ ſubtraxerant. Sub ortum Sôlis, primo radiorum appuſſu excitati ſpiritus, euocati-

Pf. 59.

que ad supernâ coepere denuo terrâ impetere, de
 veluti ad motis machinis aritate. Præmissus hic ma-
 ioris cladis prænuncijs, vt opportunè sibi fuga quis-
 que confideret, impleto Dauidis oraculo, *dedisti me-
 tuentibus te significationem, vt fugiant a facie arcus.* Ho-
 ra imminebat quarta supra decimam, cum in calefcenti-
 te iam Sole, quasi tunc quoque iræ calescerent, hali-
 tus maiore impetu soli duritiem adorti, terræ motum
 edidere in vniuersa Calabria adeo ingentem, vt ite-
 rum omnia latè loca Neapolim vsque peruaserit:
 quanquam id sparsim raptimque, deferuescente per
 interualla sæuitie. Catacium in primis, Consentiam
 que pessumdedit, odio in metropoles infestior. Ca-
 tacijs, quod supererat Episcopalis templi, Consentia,
 quod steterat regis arcis deiecit. Vtrobique ædes
 reliquæ concussæ labant, quantum coniectura assequi
 possumus, primo aggressu labefactandæ. Besidia, &
 Patycos, modicè prius attacta detrimentum feruntur
 nunc passa non modicum. Sanctæ Severinæ mons in-
 enormem hiatus abscessit. Petilia, & Casabona pla-
 nè turbata, atque euerfa. Oppida his minora, vici-
 que inolefcente malo non numerantur in clade. Iam
 instaurato vbique metu, denuo deserta tecta, remea-
 rumque ad campos. Quippe veluti fatali quodam
 instinctu, tunc maximè ad terræ gremium confugi-
 mus, cum nos tellus exagitat: quasi parentem agno-
 scamus, dum punit. Sed profectò, vt coepere res labi,
 planè ruunt. nempe id ansam dedit Vticensi classi, vt
 Medamæ litora inuaderet, ijs in seruitutem abductis,
 quos tellus excusserat in oras barbaras amandandos.
 Nunciatum etiam e citeriore Calabria in agro Nu-
 ceriano pluuisse grandinibus tantæ molis, vt duarum
 librarum pondus explerent, quibus animantes non

paucæ sub Dio exanimatæ, quasi lapidatum esset de
 celo. Grandines quoque visas subuirides, veluti spem
 facerent melioris fortunæ. Quamquam, si rationes ex-
 pendimus, spes in metum euadit: neque alia spes afful-
 get, nisi de qua poeta,

Hunc ego si potui tantum sperare dolorem.

Desperanda vicina quies: mali speranda diuturni-
 tas. Etenim Aristoteles ita pronunciat: *Cum fortis,*
factus fuerit terræ motus, non mox, neque ad semel cessat
agitans: sed primò quidem usque ad quadraginta dies
agitat: posteriùs autem, & ad unum, & ad duos annos
dominatur, secundum eadem loca. Elapsi iam quadra-
 ginta dies annum, aut biennalem terræ motum præ-
 nunciunt. Quid non pertimescendum ab annis, quan-
 do fuit adeo exitialis diecula? Instaurata sæpissime
 soli iactatio vires indicat hostium adhuc integras;
 grauemque esse terræ gremium halitibus, quos ipsa
 in suum gignit exitium. Abditum in humo malum,
 atque altè in visceribus ipsis infixum. Quippe in Ca-
 labria, vt diximus, rupes præaltas admolita natura
 est: infra quas cauernæ, & voragine, halituum non
 tam aulæ, quàm carceres. Horum, dum a claustris re-
 siliunt, alios laxatis compagibus tellus egerit, alios
 frustra connixos retrudit, qui, dum retentant exitum,
 nouò solum oblectans concussu cident. Creberrimus,
 teste Plinio, *Punico bello terræ motus, intra eundem an-*
num, septies, atque quinquagies nunciatus Romam. Nunc
 nunciatus intra diem quater, & vicies: intra mensem
 non minù quàm centies, obfirmata inde soli, hinc
 halituum pertinacia, pugna toties cessante, toties re-
 parata. Ex his persuasum, vt reor, quod suadendum
 proposui, terræ motum hanc, quo de agimus, siue atro-
 citate cladis, siue amplitudine locorum, siue diutur-

Aeneid. 4.

Arist. 2.

Met. sum.

3. e. 2.

Plin. lib. 2.

c. 83.

nitate

nitare temporis reponendum esse inter maximos. Quod si inter maximos, numquid non inter magnos? Si inter magnos, utique inter eos, de quibus dictum est, *Erunt terræ motus magni per loca, & pestilentia, & fames*. Rogandum profectò diuinum Numen, ne terræ motum fames, & pestilentia excipiant. Nam ferreum ad imbres cælum, & sicci halitus adurunt exuccam segetem: motuque terra crebro in hiatus diducta, Mephitim terribilissimam, ac spiritus graueolentes exhalat. Quippe qui ducunt eluuiem ex occulto. Quamobrem id animaduertens Seneca, *Solet, inquit, post magnos terrarum motus pestilentia fieri. Nec id mirum est. Multa enim mortifera in alto latent: & aer ipse corruptus internorum ignium vitio, cum longo situ emissus, parum hunc, liquidumque maculat, ac polluit: insuetusque ducentibus spiritum affert noua morborum genera*. Hæc Seneca. Nos verò mittamus omnia calamitatis futuræ, quam Numen iratum minatur, placatum auertet: & quod reliquum est, ruinæ totius, quam præsens clades intulit, pretium expendamus. Hoc ut præstetur exactius, neque ingratum, ut arbitror, neque abs re erit, Calabriae totius, vnde damni æstimatio petenda est, situm, magnitudinem, emolumenta breui narratione percurrere.

Lucæ 21.

Seneca
lib. 6. natur. quest.
c. 27.

Solinus
cato.
Ptolemeus
Ortel. ni
Thesaur.
Geograph.
Leand. in
descrip.
Ital. regione 7.
Barr. de
Antiquit.
Calabr.
lib. 1.

Calabria, olim Messapia e Solino, Ausonia ex Cato-
tone, siue ab antiquioribus Calabris, qui ut Ptole-
meus testatur, in Salentino litore mare Ionium incol-
lebant, siue à Calauria Argolici sinus insula, ut refert
Ortelius, Demosthenis interitu nobili, siue a soli vber-
tate, ut Leandro, & Barrio placet, Græcarum vocum,
καλός γένω, coniunctione appellationem sortita, gemi-
no circumfusa mari, Tyrrheno, & Ionio, ab oriente
Salentinos, & Græciam spectat, stirpem antiqui no-
minis

minis; ab occidente Neapolim: quâ ad Aquilonem
 vergit, Lucaniæ nectitur: quâ ad meridiem obuolui-
 tur, per angusto discissa freto, Siciliam veluti disce-
 dentem prosequitur, ultimo Italiæ fluctu. Demum
 quâ mare procurrit longius, Africam prospicit, ex-
 tremo Europæ litore. Longitudo non a Talao, vt
 Barrius, sed vt Ortelius, & alij a Lao fluuio, qui Cala-
 briam a Lucania dirimit, vsque ad Leucopetram cen-
 tum octoginta millibus passuum tenditur. Latitudo
 maxima septuaginta; minima viginti milliaribus con-
 stat. Prior ab vrbe Terina ad Lacinium promonto-
 rium: posterior ab antiqua Lametia, Scylletium vsq;
 perducta: vbi vicino freto Isthmus adiungitur. Totus
 verò regionis ambitus septingenta, triginta millia pas-
 suum continet; inter magnæ prouinciæ, reghique
 amplitudinem, sed regno propior. Calabriae fines vl-
 terius Maginus, & alij porrigunt: qui Tarentum inter
 Calabriae vrbes recensent. Siue quia confundunt cum
 Calabria magnam Græciam, quæ ex ea parte patet la-
 tius: siue quia, teste Plinio, a prisca Calabriae nomen
 accepit peninsula illa, quæ Tarento Brundisium du-
 citur. Quod postea nomen a Salentinis relictum ad
 oram conterminam traductum est. Quanto in honore
 regio hæc apud reges fuerit, illud argumento est,
 quod futurus Regni hæres Dux Calabriae vocabatur:
 quasi hoc nomine scepra præciperet, Cæsar imperio
 destinatus. Præludebat ille regno administratione
 Calabriae. Quippe vrbes complectitur sex, & viginti;
 quatuor Archiepiscopali, cæteras episcopali infula
 ornatas. Oppida, pagique pœne numerum fugiunt:
 tanta vicinitate, ac frequentia, vt continentem vastif-
 simæ vrbis speciem præbeant, quæ rura, villasque
 concludat. Porro Calabria est omnis diuisa in prouin-

Barr. ibid.
Ortel. &
Leand. lo-
cis citatis.
Leucope-
tra, nunc
Capo di-
sparte
vento ex
Leand.
Terina,
nunc Man-
tia ex Ni-
gro apud
Ortelium.
Pametia,
nunc S.
Eufemia.
Magin. in
Geogr.
Ptol. de-
scrip. &
Pamel. in
Tertull. de
pallio nu.
55.
Cluuer.
introd. in
Geogr. lib.
3. c. 29.
Plin. lib.
3. c. 11.

cias

cias duas: quarum altera Brutios, altera magnam Græ-
 ciam continet. Illi ita dicti, siue a Brutia fœmina, cu-
 ius opera primam arcem cœperunt, vt refert Trogus:
Trogus. siue a Bruto eximie virtutis viro, vt placet Annio: si-
Anneus. ue a Bretio Herculis filio, a quo exædificata Brutio-
 rum caput Consentia, vt in Dionysio Afro legitur:
Dionysius ideo Bretij ab alijs, & tota regio a Polybio Brettania
Afer. dicitur; siue denique ad contumeliam, odio Lucano-
Polybius. rum, quibuscum bella gesserant, vt vult Strabo: tanta
Strabo. sententiarum varietate suum cuique permittente ar-
 bitratum. Magnam verò Græciam appellarunt co-
 loniæ a Græcia deductæ, ad quam Calabria ex eo la-
 tere obuertitur. Principes hic a Græcis exædificatæ
 vrbes. Nam Scylletium ab Vlysse conditum refert
Cassiodo- Cassiodorus, suæ fortasse Itacæ nidulum, ac rupes
rus in peroso: ab Atheniensibus affirmat Plinius, a quibus,
Epiſt. l. 12 & nomē acceperit. Rhegium exstructum a Chalciden-
Plin. lib. 3. sibus Solinus, & Strabo tradunt. Quamuis verò an-
c. 10. tiquiores eius originem Iosephus referat in Asthe-
Ioseph. lib. negum filium Gomer, Noe abnepotem: tamen Rhe-
2. antiq. c. gium à Græcis, hoc nomen obtinuisse idem testatur.
11. Cum Gomer, inquit, haberet tres filios, Asthenegus
 quidem Asthenegos instituit; qui nunc Rhegium voca-
 tur à Græcis. Ex quo coniectare licet Coloniam eò
 deriuatam Græcorum: Rhegium autem dictum, vt
Trogus Trogo placet, a Græco verbo, ῥήγνμι, quod a Trina-
Appianus criâ discissum: postea Rhegium Iulium, quod post ter-
Alexand. ræ motus ruinam a Iulio Cæsare instauratum. Sybarim
lib. 4. a Sagari Aiâ filio, non multò post Troiæ excidium,
 excitatam narrat Solinus: tanta felicitate, vt mox si-
Solinus bi vrbes quinque, & viginti bello Sybaritæ subiece-
apud Le- rint. Tum, præcoce fortuna irritante finitimos, a
andæ loco Crótoniensibus domiti, euersique. Ex eius reliquijs
cit. condi-

conditum Thurium, hodie vulgò Terranoua. Petilia a Philocteta Herculis comite extracta. Quamobrem Mantuanus vates,

Parua Philoctetæ subnixa Petilia muro.

sive sit vrbs illa, quam nunc Belcastrum appellant, ut contendit Leander, sive Policastrum, ut Barrius, sive Strongiolis, ut alij. Locri etiam Græcos conditores agnoscunt, vel Euantem, ut Eustachius; vel Aiace[m], ut Solinus affirmat: religione fortasse quadam nouas vrbes emolientibus ijs ipsis, qui paulò ante Troiam euerterant. Trischene, nunc Taberna, ipso vocabulo præfert Græciam, a tribus tabernaculis dicta, quod olim eius vrbis Episcopus triplici in templo per vices sacra perageret. Crotonem quoque a Græcis positam omnes tradunt. Incertum an ab ijs eò tempestate delatis, ut ex Anthioco narrat Strabo; Achiuis mulieribus, quibus iter cœperat esse fastidio, ibi sedem poscentibus: an, ut Pythagoræ placet, a Thebano Hercule etiam Græco, & Græcis fabulis inclyto. Qui nomen Herculeo quoque promontorio fecit; quod a Sicilia distractum duo inter se commisit maria. Græciam olet illa iactatio, quod Milo Crotoniates virum fuerit tam immanium, ut columnam, qua ædificium nitebatur, dum rueret, manu inhibitam sustentauerit: donec, qui suberant, omnes effugerent. Sampson plane alter, nisi quod columnam ille dimouit, iste detinuit. Sed Græcam urbem perspicuè commonstrat Pythagoræ Samij domicilium, qui toto pœne terrarum orbe peregrinatus, tandem Crotone confedit. vbi de mundi ortu, concentuque differuit; atque in Italiam primus, Augustino teste, Philosophiam inuexit: cum nondum aut Platonice porticus, aut Peripatetica lycea celebrarentur in Græcia. Ad hunc au-

*Barrius
de Antiq.
Calabr.
lib. 6.*

*Leander.
loco cit.
Barr. lib.
2.
Eustachius
Solinus.*

Barr. lib. 4

Strabo.

*Pythagor.
apud Bar.
loco cit.*

*Leand. der
scrip. Ital.
reg. 7.*

*August.
lib. 8. de
Cuitate
c. 9.*

*Laert. in
vita Py-
thag.*

*Hierony-
mus con-
tra Iovin.*

*Barr. lib. 4
Leand. loc.
cit.*

*Plato in
Timæo.*

*Barr. in
calce libri.*

diendum, vt narrat Laertius, vndique Itali reliqui, Romani præcipuè confluebant: eiusque præceptis imbutum Romanorum Regem sapientissimum Numam tradit Hieronymus. Ostentantur adhuc prope Crotonem a Pythagora erectæ in litore columnæ duæ, imitatione quadam Herculei monumenti ad Gaditanum fretum; quasi Pythagoricæ doctrinæ metæ, vltra quas nemo posset excurrere. Crotoni potissimum adscribendum, quod ad Græciæ Calabria magnæ quoque appellationem adiunxerit. Hic Orpheus poeta, qui Argonauticam cecinit: hic Alcmaeus, qui omnigenam de natura scripsit historiam: hic Arignotus Philosophus, qui sacri agnomen obtinuit: hic Philolaus Pythagoreus: hic denique, vt in Timæo testatur Plato, omnes bonarum artium disciplinæ, veluti Athenis in alteris, florere. Nec defuere Calabria viri eximia sanctitate clarissimi. Inter quos antiquissimæ memoriæ Nilus Abbas, recentioris Franciscus, minimorum maximus institutor, nouus apud Italos Thaumaturgus: hoc discrimine, quod is montem precibus mobilem, hic transmissis pedibus, freto, mare immobile præstitit. Erudite non minùs, quàm accuratè virorum illustrium, quos ea regio genuit, longum texit catalogum Gabriel Barrius in libro, quem inscripsit de antiquitate Calabria. Cæterum gens plerumque ingenio feruido, callido, & ad omnem disciplinam versatili: apud exteros popularium amantissimi, in patria æmuli, & rixosi. Cæli apud eos iucunda, salubrisque temperies, vergens tamen ad calidam: nisi æstiuo tempore statis quotidie reflantes horis fauonij, euentilato aere, Solis feruorem obtunderent. Nihil regione tota, siue ad delicias amœnius, siue ad vbertatem feracius, siue ad omnem humanæ

vita

vitæ vsum accommodatius. Amœnitatem aspectu præferunt montes, quibus ex utroque Calabria latere, substrato imminet mari, an spectanda, an spectatrix. Hi eius Apennini sunt partes, qui protensus ab Alpibus catenata serie, nexuque cacuminum Italiæ dorsum discriminat: atque in Calabriam ductus interdum in editissimas rupes, atque in altissima surgit fastigia. plerumq; verò lenibus iugis in colles molliter acclives demittitur: quos perenni viriditate conuegit, plerisque arborum intacta coma hyeme ver exhibentibus. Inter Calabriæ montes eminent Sila, syluam ducentorum millium passuum ambitu attollens, intonsis ilicibus, pinisque condensam. Quæ ramis multa fronde comantibus, atque inter se cælo confertis, vmbra terris diffusa, viatores velut de industria protegit: ita vt Consentia Catacium integrum diei vnus iter æstate media confici possit, arboribus veluti hastatis æstum, ac solem arcentibus. Hyeme verò mons idem nemus Hercinium, aut Caledonium æmulatus, anni canescentem senectam ingenti niuium pondere sustinet: mox brumali asperitate in summis caloribus ad voluptatem trahenda. Hinc præualidæ trabes ad construendas nauium arbores, vt ijs mare stratum syluescat. Hinc ad vsum nocturni luminis tedæ, flamma parabili, & cereas faculas imitante. Hinc denique immensa vis picis ad conglutinanda siue solaria, siue nauigia: illa ne imbribus pateant, hæc ne fluctibus. Hanc vtpote odoratam, resinosam, rutilam, atque ad medicamenta vtilissimam commendant Dioscorides, & Galenus. In cacumine lætissima pecori pascua: quod abigendum a pastu, ne satietas perimat. Causa fertilitatis est humor, cum vbique fontes subsiliant. Qui primò argenteis ducuntur per fibras

Barr.lib.2

Dioscor.

lib.1.

Galen. An

tidot.lib.8

*Ortel. in
Thesauro
Geograph.*

arborum riuis, dein etiam in ingentes amnes exuberant. Hanc laudem tota sibi regio vindicat; quam & fontanæ, & fluuiates aquæ rigant. Principes in Calabria citeriore fluuij Busentum, & Crates. Ille, quem alij Basentium, alij Casuentum, alij Barenrinum vocant, ab impositis Consentiaë iugis excurrens, per subiectas rupes ad meridiem obuertas, ingenti strepitu præcipites aquas euoluit. Tum in planitiem effusus, & crebris subinde curuatus flexibus, non vno tramite circumiectis campis illabitur. Demum, magno amnis vtriusque fremitu, Crates ad mare decursurum intercepti: eoque quasi catenatum perducit, & alueo spoliatum, & nomine: in supplicium forrasse, quod Alarici Gothorum Regis thesauros, cum eiusdem caduere contumulatos, adhuc & arena celat, & gurgite. Crates, quinto ab vrbe Consentia lapide, resudante humo scatebram exilit: obscuris inter Silæ umbras natalibus, obscuri etiam nominis, dum suas dumtaxat aquas vehit. Sed magnorum montium iugis delapsus, nouo semper latice ditior, paulatim e fonte succrescit in fluuium. Et iam iusto alueo, gemina ripa coercitus, Consentinum agrum recto amne perstringit, Consentiam, sub augustissimi pontis fornicibus, magno murmure præteruectus. Dein Busento, alijsque inclytis amnibus, quasi ex inasperato in eiusdem os influentibus, longo viarum ambitu, elatis cornibus, in magnam Græciam inuehitur: vnde fluctus a marinis haud longè abhorrentes in craterem Tarentini sinus exonerat. Fama vtrique fluuiio eximia, quod Crates flauum colorem, Busentus capillo nigrum impertiat: illius apud scæminas, huius laude apud viros. Secundùm hos celebratur Exarus, qui ex Apennini fonte prorumpens, per amplissima terrarum spatia, ad Syba-

*Paulus
Diacon.
lib. 13.
histr.
Sabell.
Enne. 7.
lib. 9.*

*Ouid. Me-
tamor. 10.
Leand. loc.
cit.*

Sybarim vsque decurrit: cum quo sociatis aquis,
 vterque mari confunditur. His adiungitur Acheron:
 qui ad montis radices innascitur, prope antiquæ Pan-
 dosiæ monumenta, olim ænigmate Delphici oraculi,
 & cæde Alexandri Epirotarum Regis, qui Calabriam
 inuaserat, nobilitatus. Hic Altiliam inter, & Mur-
 gantiam in abditissimas valles ingenti mole deuectus,
 magnam soli partem exorbet, ac nullo aquarum di-
 uortio iter, quod cœpit, percurrens, in altera Cala-
 briæ ora ad Ionium mare demittitur. Eius fluminis
 accolæ Acheruntini dicebantur, ex Plinio: nunc ijs
 ex terræ hiatu altero patefacto Acheronte. Nobiles
 in vltiore Calabria fluuij Neætus, & Sybaris, ab eo-
 dem Plinio primi in secundo Europæ sinu collocati.
 ille prope Crotonem, hic prope antiquam Sybarim,
 quæ ab amni mutuata est nomen: ille verò a Syba-
 ri fonte in Achaia, a quo Sybari Calabro deriu-
 tum nomen rradit Strabo. Præstat quoque co-
 pia, & altitudine aquarum Alis, & Angitula. Alis
 prope Catacium e cacumine montis elâpsus, ac lon-
 go tractu vltra patrios fines euectus, stipendiarias,
 aquas, non Ionio, aut Tyrrheno, conterminis Cala-
 briæ maribus, sed Adriatico destinat. Angitula fluit
 non longè ab antiqua Vibone, inter amœnissimos
 campos, & prata semper vernantia. Amœnitas loci
 locum fecit poetarum mendacio, Proserpinam eò e
 Trinacria delatam, vt coronas puella sibi floreas texe-
 ret. Cum his adnumero Lametum amnem, Lametia
 nunc ad superioris Calabria magistratum adscita.
 Hic prope Nicastra, modò continenti cursu rapidus
 fertur: modò saxis sublatensibus elisus volutatur in
 spumas, quâ torrens, quâ fractus. Nomen ab hoc, &
 oppido factum, & litori: quem sinum Lameticum Ari-
 sto-

Plin. lib. 3.

c. 3.

Plin. ibid.

c. 1.

Strabo

lib. 8.

Barr. lib.

2.

Arist. 2.
Polii. c. 10.
Plin. lib. 3.
c. 10.
Sirabo
apud Le-
and. loco
cit.
Trogus.
lib. 6.
Leand. loc.
cit.

stoteles appellat. Præter hos, Crotalus fluuius, quem inter nauigabiles collocat Plinius. Alex Straboni celebris e cicadarum in vtraque ripa inæquali stridore, quod in altera feruore Solis reddantur vocaliores. Luconus Crotonensium, & Locrensiū pugna memoratus Trogo. His adde Acrin, Tacinam, Metaurum, Syrim, Balentum: quem fluuium falsò aliqui cum Bulento confundunt, vt animaduertit Leander. Hi, alijque obscuriores æstate vadari vix possunt: hyeme verò, cum e montibus eluuiōem acceperint, ne ab equite quidem sine discrimine. Nec rarò infelicitè lapsos amnis præterfluens abripit, hauritque. Cæterum magna ex ijs voluptas, cum partim in xistos, ac topiaria buxo, myrtoque consita, corruatis per tortuosos anfractus riuulis, visuntur clementissimè serpere: partim per crepidines montium; valliumque secessus obmurmurant: vmbrosis hinc, inde ilicibus, curuato fastigio, in vitrea se se vnda spectantibus, quasi consilium formæ capturis, congeminato intra amnem nemore. Nec suæ arenis desunt aquæ. Quæ passim manant per litora gelidæ, & dulces; completente salo fonticulos, non violante dulcedinem. Hæ cymbis litoralem oram radentibus placidum præbent iter. Tutum etiam præstant turres identidem, non plusquam sex mille passuum interuallo, dispositæ: ijs præsertim locis, quibus conditi introrsum sinus pyratis commodant latebram. Quos, cum sublaro igne detexerint, bombardæ ictu propellunt, fulmine fulgurationem sequuto. Litora quoque sub turribus non rarò portuosa, accessu nauigiorum facili. Neque hæc aut scopulis infida latentibus, aut præruptis aspera: sed toto fermè Calabriae sinu tam benignè fluctus excipiunt, vt altero liceat vndam remo, alte-

áltero arenam proscindere . Offerunt se nauigantium
 oculis pagi, castella, vrbes montium dorsis impositæ ;
 aspectabili quadam naturæ pompa , ac veluti theatra-
 li . Discriminantur hæc villis, prædijs, viridarijs: quæ
 omni pomorum genere abundant , eximij succi , &
 saporis . Ostentantur passim mala citria, medica , au-
 rantia in auri speciem pendula . Hortis Hesperidum
 hic exhibitis: nisi quod hi dracone carent, non medio-
 cri regionis laude a ferarum innocentia. Inter mala li-
 monia regnum Rhegina obtinent, E quibus alia mole
 præstant: alia semine in varias figuras flexili, pyra, pru-
 na, aliaq; id generis poma ementiuntur: quasi iocante,
 atque oculis illudente natura . Cortice etiam dulcif-
 simo vestiuntur aurantia, pro integumento, pro dape.
 Vineta quoque cernuntur latè apricantia : vitesque
 modici hominis altitudine a terræ vberè non diuulsæ,
 luxuriantes vbertim pampinos fundunt innuptæ, nul-
 lo, vt in Campania, maritali populorum amplexu . In-
 terdum etiam trabibus adminiculatæ subdiales per-
 gulis inambulationes opacant, molliùs inter vmbras
 excepto Sole. Vuas gignunt quæ rubentes, quæ subal-
 bidas, acino prægrandi, succoso , percocto, duracino,
 odorato ; an ad esum , an ad potum suauiores ambi-
 guum . Præcipua laus vinis, quæ subflauis coloris, ar-
 que auro perliquido similis, siue cirella vocât a Ceril-
 lis , vico Straboni noto , siue clarella apud exteros
 quoque clarissima . Hæc ita ferunt aquam, vt etiam
 mare integrum ferant: per quod transuecta, & robore
 accrescunt, & pretio . Nec secunda nobilitas Blandæ
 vinis, quæ tum palato, tum oculis blandiuntur . Nec
 minor authoritas vernaticis S. Lucidi: quæ parciùs
 hausta vires largissimè reparant. Ab his dignatio vinis
 Treuijs prope Angitulam. Honos etiam expressis præ-
 lo

Strabo
 lib. 6.

Blandæ
 nunc Bel-
 uedere .

lo Consentino, & Tempfano, quæ laudantur a Plinio. Neque verò segeti terra humorem denegat, quem arboribus sufficit. Nam & copiosè herbescit ad pascula: & flauentibus hordei, frumentique spicis latissimè turgescit ad horrea: vt prope Crotonem Appulos in Calabria campos non desideres. Olei, olearumque felicitas, vt Salentinis loco finitima, ita & vberitate affinis. Butiri, lactis, casei tanta copia, quantam præstant opimis gregibus herbose collium pabula; nutriendis etiam equorum armentis aptissima. E quibus Bessadarum nota insignes cum Thessalis & cursu certarent, & forma. Syluæ quoque vtriusque Calabriae dulcescunt in saccara, nobilissima gulæ irritamenta: tricliniorum luxu, Regumque delicijs ex vna quæ sitis arundine. Nec minor a sale utilitas, sine quo insulsa fercula, & ne ipse quidem sapor est sapidus. Quippe dulcia solent esse fastidio, nisi quid acris admisceant. Præter factitium in salinis, montes quoque Calabri prope Altomontem obrigescunt in salem, reclamante nequicquam apud Gallos Hilario, *nullum terra sal reperiri*. Adnumerari poterat inter Pliniana mendacia, flumina salis ostentari apud Caspios, nisi salis montis extarent hic apud Calabros. Sal his natura prodegit, sapientiæ simulachrum. Vna Lothi coniugis post incendium, quinquaginta post ingentem terræ motum in Noricis statuæ salis repertæ, documenta posteris, vt post supplicia saperent. Litora vtriusque oræ pisciosa: & tymnorum præcipuè captu circa Napitiam, vt animaduertit Leander, insignia. Quippe in æstiuis caloribus gregatim eò ex Africa innantes, ferreis inter vndas concameratis retibus, Delphino & præeunte, & prodente stringuntur. Vbi magnitudinis immanis belluæ piscatorijs hastis confossæ,

Henr. Bacchus in descrip. Regni. Hilary. in Matt. can. 9. Plin. lib. 31. c. 7. Genes. 19. Theatrum vitæ hum. vol. 2. l. 7. Leand. loco cit.

fossæ, cruentatis purpurea tempestate fluctibus, prædam præbent ingentem, futuram Italię toti dapem, ad balsamenta lectissimam. Terra lini, cannabis, gossipijque ferax, vt Leander, & Maginus testantur. Vermiculi etiam pretiosi. Nam bombices euiscerantur in sericum, dum tenuissimo inuoluti orbiculo nobilem ipsi sibi texunt interitum. Mox aluo, vt Tertullianus loquitur, *nouo animata iam stamine*, surgunt tanquam parui Phœnices e suo funere rediuiui: in præmium, credo, quod inde splendor sacris vestibus, atque aris accrescat. Hinc in templis, hinc in tectis pompa parietum: hinc aula, opere Belgico, sericis filis, auroque ductili attexta: vt magnificentius ex auro spirent, mollius e serico ducantur imagines. Ex hac denique textrina, nullo nobilium, plebisque discrimine, tota pœne Italia sericata vnus bestiolarum labore vestitur. Idque tanto Calabriae emolumento, vt vestigales anni huius census locati sint numis aureis quinque millibus supra trecentos. Vnde supputari potest magnitudo totius summæ præcipuæ, ex qua particula ista quotannis regio filco decerpitur. Profectò non minus auri ex animalculi viscere, quàm e fodinis Indicis humana cupiditas eruit: dum, effossis altè cuniculis, in naturam patrimonium irrumpit, anquisitis opibus prope tartara. Quamquam ne auri quidem, argenti que fossilis copiam, quam in India suspicimus, desideramus in Calabria. In agro Consentino, Tempfano, & Altomontano argento, auroque intermicant terræ venæ, quasi sanguine ditioire turgescant. sed tanto labore metallum e terreis glebis excerpitur, vt expensæ pretium exæquent; aurum ostentante simul, & subducente natura. Exhibet tamen largissimè partim in agro Consentino, & Altomontano, partim in

*Leander
in descrip.
Ital. Reg. 7
Magin. in
Geogr.
Ptol. de-
scrip. 14.
Tertull. de
Pallio.*

*at dicitur
7. r. 1. 1. 1.
II. 10*

*Henr. Bac-
chus in
descr. Re-
gni.*

Murgantino plumbum, ferrum, chalybem: unde sclo-
 pos plumbeis glandulis, milites galeis, ensibus, cly-
 peis, loriceis instruit, atque integros obarmat exerci-
 tus: intremiscente nunc ad supplicium ea potissimum
 terra, quæ bella poenè omnium gentium reparat. Ne-
 que Calabria Alpinis inuidet iugis crystallæ: neque
 Indico mari coralia. Nam in agro Altomontano fri-
 gore constrictæ niues in crystallinos grumos con-
 crescunt, cæli gemmascente iniuria; & humore in-
 conuiuarum ad potationem delicias, ac mulierum
 speculares luxus conuerso. A litore verò Paryci, vl-
 que ad Lametix sinum, prope scopulos rubræ adna-
 scuntur arbusculæ: atque, inter canescentes vndas,
 purpurea maris nemora teneros iaciunt, flexile sique
 ramusculos. qui ex vndis educti, primo auræ mollissi-
 mæ afflatu, pretiosè obdurescunt. Maior alabastræ
 æstimatio, quod prope Altomontem, & Ruscianum
 effoditur. vbi etiam lapis marchesites: vt Erythrei li-
 toris iacet quoque gemmas Calabria. Denique illud
 planè miraculo, quod cui regioni tellus planè cuncta
 suppeditat, manna quoque cælum effundit, eiusdem
 formæ, ac naturæ cum antiquo Angelicis manibus
 elaborato, vt Conimbricenses contendunt. Nam, &
 iuxta Altomontem in citeriore Calabria, & in vlti-
 riore ad antiquæ Turrianæ vestigia ros e cælo deci-
 duus syluestribus prunis exceptus quæ folijs, quæ trun-
 co, noctis frigore constipatur in grana. Quæ postea
 in prædulcem eliquata humorem, medicamenta sua-
 uissima præstant, sorbenda vel pueris: tanta salubri-
 tate, vt in ea cælestè munus agnoscas: tanto pretio, vt
 interdum Neapoli manna Calabræ vncia septem nu-
 mis aureis venierit, quasi e cælo imber aureus ceci-
 disse. Hanc opulentissimam regionem, terræ, cæliq;
 donis

*Magin. lo-
 co cit.*

Barro. 2.

*Conimb. in
 Met. tr. 7.
 cap. 11.*

dōnis insignem, quæ nihil aduentitium mutuabatur a cæteris, multa trans mittebat ad exteros, recens calamitas ita vastauit, vt amœnitas in horrorem, frequentia in solitudinem, rerum omnium copia in egestatem euaserit. Nouæ molem iacturæ pristina meretur felicitas. Vnicus obliguriuit hiatus quidquid, tot ætatum impendijs, ars, & fortuna congefferant. Tanta oppidorum, urbiumque celebritas, tanta soli magnificentia, tanta collium, camporumque feracitas; tanta fontium, amniumque per innoxios vbique salus vbertas; tanta rerum, quæ ad humanam vitam conducunt, vel præstantia, vel copia; tanta denique naturæ in ea regione veluti exultantis felicitas vno terræ nutantis motu, ac pœnè nutu deiecta. Loca passim inania, ac deserta; quæ paulò ante ciues, ac tecta compleuerant. Itinera sæpe arenarum obsessa montibus, intra fines Italiæ traducta Lybia. Agris cultores desunt, agri cultoribus; ædes incolis, ædibus incolæ. Superstitum magna pars aut e ruina sanguine cruentati, aut metu exangues. Tota fere Calabria adhuc cubatur in campis. Malum indigenæ, quod aliquando experiuntur, semper expectant. Timor, qui assuetudine plerumque exolescit, nunc integratur in dies. Quidquid cladis finis putabatur, gradus est. Malum semper recens præteriti memoriam instaurat, ac nouæ pernicie nondum obductum vulnus exulcerat. Quantum ex hoc terræmotu toti Calabriæ damnum obtigerit, ducere coniecturam licet ex incendio Vesuuiano: in quo bis centies centum millium aureorum iactura æstimata. Vnius montis flamma tanto pretio stetit. Paucorum oppidorum, cum finitimis prædijs, ruina præcipites traxit tot opes. Non sanè cum his conferranda tot montium, tot litorum, tot pagorum, tot op-

pidorum, tot urbium, Prouinciarum denique vastitas
 Neque reparandi spes promptæ. Destinatus eò ad di-
 gnoscendum Prouinciarum statum à Medinæ Duce,
 Regni Prorege Consiliarius Hector Latrus, vir corda-
 tus iuxtà, ac pius. Huic partim e fisci, partim e Montis
 misericordiæ arario, octo circiter numorum aureo-
 rum millia ad reficienda damna, ac recreandos inopes
 attributa. Salubri quidem consilio, & Christiana pie-
 tate digno. Sed maius est, quàm pro subita medicina
 malum. Festinatum est in damna, quæ non nisi lenta
 patiuntur remedia. Quod citissimè hora deleuit, vix
 longi seculorum conatus posteritati restituent. Profe-
 ctò tanta supplicij moles non sine diuina dextera.
 Conspirat in hoc supputatio temporum. Quippe vn-
 decimo ab hinc anno, iisdem Quadragesimalis ieiunij
 diebus, eodem vertente palmarum sabbato, iisdem
 pomeridianis horis, ingens in eadem Calabria terræ-
 motus. Tantus temporis articulorum consensus re-
 ferri non potest ad lydera: quando id palmari argu-
 mento commonstrat palmarum recurrens dies, non a
 natura institutus, sed ab hominum arbitratu, qui su-
 besse nequit astris: nempe sui iuris, ac suo cætera mo-
 deratus imperio. Diuino igitur factum consilio, vt
 adeo adamussim sibi temporum momenta responde-
 rint, congeminata calamitate palmarum sabbato. An,
 vt tot defunctorum millibus inter Christi Domini pa-
 rentalia, sanctiùs parentaretur? An, vt in ipso domini-
 cæ passionis exordio, Christiana tolerantia probaretur?
 An, vt quo tempore misericordia inter oleas
 triumphauit, diuina quoque iustitia triumpharet? pal-
 mis, vt Hugo animaduertit, seueritatis indicibus,
 nempe aculeato fastigio, ac desinente in mucronem.
 Quidquid causæ fuerit, profectò immixtas a Deo ad
 sup-

Hugo
 Card. in
 Ps. 21.

supplicium ærumnas, non sola sibi Calabria vendicat.
 Bellis terræ motus obstrepituros Christi vaticinium
 pronunciauit. *Surgat, inquit, gens contra gentem, & re-* *Lucæ 21.*
gnum aduersus regnum: & erunt terræ motus magni per
loca. Quid elementa querimus in nostrum exitium ar-
 mari, quando ipsi in mutuam cœdem conspirant
 homines? Motus terræ in Calabria: bellorum motus
 in altero Italiæ margine ad radices Alpium, in Gal-
 lia, in Belgio, in Hispania, in Germania. Bellum exar-
 sit foederatis hinc, inde militibus toti pœne Europæ
 gentile. Albent etiamnum insepultis ossibus campi,
 syluæque vastissimæ: nec semel humano sanguine de-
 colores Eridanus, Danubiusque fluxere. Hæ inter
 Christianos Principes discordiæ, Amplissime Cardi-
 nalis, Sanctissimi Patru animum cura torquent: cor-
 pus etiam interdum morbo pertentant. Sed profectò
 ea est humanarum rerum conditio, vt nunquam sine
 suis sit moribus orbis terrarum: & planè admirabilis
 est illa felicitas, cui ipsa smet ærumnas fortunat Deus.
 Enimuerò, si pensulatiùs expendatur textura tem-
 porum, non desunt Urbani fastis vrbaniissimi rerum,
 euentus, & admirabilis quædam prosperis aduersa, *Chrysof.*
 temperans, non tam vicissitudo quàm dulcedo fortu- *hom. 8. in*
 næ. Quippe, vt egregiè Chrysofomus, *Misericoors* *Matt.*
Deus moestis rebus quædam etiam iucunda permiscet.
Quod certè in Sanctis omnibus facit: quos neque arum-
nas, neque iucunditates sinit habere continuas. Sed tum
ex aduersis, tum e prosperis iustorum vitam admira-
bili varietate contexit. Numerabitur sanè inter Chri-
 stianæ reipublicæ calamitates, quod superioribus
 annis Suecorum Rex Gunstauus ab vltiore Danu-
 bii ripa, ex abditissimis Boreæ latibulis, Germaniæ,
 atque Italiæ perniciem meditatus eruperit. Verùm
 quid;

quidni inter prospera recensendum, quod idem in medio secundioris fortunæ cursu prostritus, atque extinctus ceciderit, ea planè pugna victus, qua vice-
 rat. Multæ ab hæreticis captæ vrbes, atque ab adhuc spirantibus, exesto capite, Suecorum reliquiis infestata Germania, infortunium profectò temporum fuit. At Urbani tribuet felicitati posteritas, quod pleræque vrbes receptæ; quod magna Palatinatus pars ad auitam religionem traducta; quod Gallia vniuersa, pullo e centum impietatis arcibus hæretico milite, aureis candorem lilijs, aurea sub Apè, reddiderit. Infaustum, quod Italia toties bello appetita, toties pacata, nouas semper e scintilla flammam exciuerit. Faustissimum, quod in tanto rerum turbine, armorum immunis Roma, Metaurum Tyberi, Vrbinatem ditionem Urbano, ne vno quidem euaginato ense subiecerit. Deslebitur posteris, quod pestilentia Siciliam, vtramque Galliam, atque Hetruriam affligerit; tanta clade, vt inter tot orbitates vrbiū, toti poene Italiæ vastitas timeretur. At ijdem gratulabuntur Urbano, quod inter commercia omnium gentium prorsus incolumis Roma perstiterit. Felix in hoc minùs sub magno Gregorio, quàm sub Urbano. nam ille iam desæuientem in vrbeluem precibus depulit, hic vel accessu prohibuit. Memoriae prodent historici, sub Urbani tiara semel arsisse Campaniam: cum terrore latius dato, quàm damno, multas Italiæ vrbes, ex vno effusa monte, cinerea tempestas afflauit. Sed omnis consequentium seculorum ætas mirabitur, quod in remotissimas regiones e Vesuuiano cinis egestus incendio, vrbs sub Urbano maiestatem reueritus, Romæ fines non attigit, nè foedaret caput orbis terrarum: nunc etiam in-

ter tot bellorum, terræque motus planè inconcussum. Denique, quod Urbano Pontifice Thraces Persico bello impliciti Pannoniam acie, maria classibus infestare non ausi: quod cum Moschis Pofoni conditionibus honestissimis, quæ maximè ad religionem conducerent, pacem, fœdusque sanxerint: quod armis vnde quaque strepentibus, tanta inter discordes concordia, Ferdinandus alter paternæ, & fortunæ, & pietatis hæres ad imperium adscitus: quod Romæ Adriani moles nouo sit, eoque firmissimo propugnaculo communita: quod armamentarium ad apparandos exercitus magnificentissimè in Vaticano excitatum: quod in Centum Cellis portus extructus, iustæ classis fidissima statio, atque omnium gentium commetui peruia; quò accessum vel prohibent, vel admittunt aquæ, nouo prodigio, catenatæ: quod in Bononiæ finibus arx Vrbania erecta, aduersus Barbaros munimentum vrbis eò tutius, quò remotius: quod inter tumultus bellicos pacis curæ non prætermittæ: quod religiosi viri sanctissimis legibus instructi: quod Episcopi in suis sedibus fructuosè detenti: quod Cardinales ad Eminentissimi agnomen euecti: tantum denique clementiæ, tantum comitatis, & modestiæ specimen in tanta perennitate imperij, non parua erunt Urbano magnarum laudum compèdia. Cæterùm imponet supremum felicitati culmen quies publica: quã Urbani votis, curisque despondent Dei benignitas, pietas Regum, populorum ærumnæ, piorum preces, ipsæmet denique temporum inclinationes, ac vices. Apum profectò erit regnantium, intet aculeata bellis tempora, ore melleam pacem moliri. Hæc occasione noui in vniuersa Calabria terræ motus, longiùs quàm poscebat epistola, breuiùs pro clade.

totos bellorum; et quod motus plane inconcivum.
 Denique, quod Viduo Pontice Tancie Pontice
 bello Republici Pannoniam acie, maris claudis-
 ferre non aut; quod cum Nolohe Polesi conditio-
 nibus nonnullis; quae maxime ad religionem con-
 ducunt pacem, hoc supra laqueum: quod armis vi-
 deo quae sic perhibet, contra: nec delectos conor-
 tos. Verba: huiusmodi pariter, de ferunt, de pietatis
 partes ad imperium adhibent: quod Romae Aetnae
 motus non hic quod huiusmodi propagandulo com-
 munitis: quod similitudinem ad apparandos exer-
 citus magnitudinem in Vancera exercitum.
 quod in Centum Cellis portus extructus, iuxta classis
 fidissimas flatis, atque omnium gentium commetas
 turbaris; quod accessum vel prohibent, vel adhan-
 tur aqua non prodigio, carere: quod in Bononia
 aedibus six Viduas ecclesiarum Barbaros moni-
 mentum videtur totius, quod remota; quod inter
 tumultus bellicos pacis cura non praetermittit: quod
 religio vii saccharum legibus instructi: quod Epi-
 scopi in suis sedibus sacros detent: quod Carthi-
 nides ad Eminentissimae agomen eunt: tam de-
 nique elincent, tantum comitis & modelis for-
 clata in tanta aere ante impetu non parit: et ut
 Viduo magnum sedem compedit, Carthimio-
 ponit iuramentum solliciti culmen quae sub capite
 Viduavore, condempnabunt Deipen gressus,
 pietas legum, populorum auctor, pium preces,
 ipse de quo temporum inclinationes, ac veras.
 Agra profecto erit regnum, inter auctores omnis
 repositore melleam pacem moliri. Hae occasione
 non in vicinis Galatia terrarum, longas quam
 polebs: epistola, pium pro clade.

I N D E X

RERVM MEMORABILIVM.

- A** Cheron fluius ubi. p. 61. Acheruntini qui. ibid.
AEgyptus cur terramotibus non obnoxia. p. 41.
AEnaria terramotu iactata. p. 40.
AEolia insula quæ p. 42.
Aer in tres regiones à Meteoristis distributus. p. 36.
Aeris suprema regio calida, media frigida. ibid.
Alaricus Gothorum Rex, ubi cum thesauris sepultus. p. 60.
Alexander Epirotarum Rex ubi coelus. p. 61.
Alis fluius prope Catacium. ibid.
Altomontani agri felicitas. p. 65. & 66.
Angeli tutelarum insigne in duorum salute patrocinium.   .
    pag 35.
Angelorum concentus, obstrepente terramotu. p. 47.
Angitula fluij descriptio. pag 61.
Anthiochia terramotus sub Traiano. p. 9. & 17.
Apostoli cur duodecim electi ad structuram Ecclesie. p. 50.
Aqua putuealis malè olens terramotus indicium. p. 43.
Aqua sponte assurgentes terramotus prænunciæ. ibid.
Aqua post terramotus erumpunt. p. 18. 39.
Aqua halitibus immixta rubescunt. p. 43.
Archiepiscopi Rhegini funus terræmotu cōdecoratū. p. 25.
Armamentarium ab Urbano Octauo instructum in Vati-
    cicano p. 71.
Asia duodecim vrbes vno terramotu diruta. p. 49.
Astrologorum mores, & genium. p. 31.
Auri, argenti que fossilis in Calabria vena. p. 65.
B Arlara Telese pietas memoranda p. 6.
Benincasa præsagium. p. 33.

K

Besidia

- Besidia quid passa*. p. 13. & 52.
Besidiani equi paves Thessalis. p. 64.
Bizantiij terræ motus sub Leone Isaurico. p. 46.
Bizantiij terræ motus sub Theodosio. p. 47.
S. Blasii beneficium terræ motus Marate & innocuus. p. 31.
Bretius Hercules filius Consentiae conditor. p. 56.
Bretannia dicebatur, quæ nunc Calabria. *ibid.*
Brutij unde dicti. *ibid.*
Busenti fluij descriptio. p. 60.
Busentus nigrum capillis colorem afflat. *ibid.*
C *Alabria unde dicta*. p. 54.
Calabria situs, magnitudo, descriptio. p. 54. 55. &
deinc.
Calabria cur magna Græcia appellata. p. 59.
Calabriæ vrbes pleræque à Græcis ædificatæ. *ibid.* &
p. 58.
Calabriæ amoenitas, & ubertas. p. 58. & *deinc.*
Calabriæ cur terræ motibus obnoxia. p. 41. 42.
Calabriæ fluij. p. 60. 61. 62.
Calabriæ viri illustres. p. 58.
Cappuccinorum Patrum post terræ motum pietas. p. 11.
Castilionis ruina. 14.
Cataciij vrbs cur fidelissima appellatione donata. p. 19.
Catacium terræ motibus obnoxium. *ibid.*
Catacium quid in hoc terræ motu damni senserit. p. 19.
20. 52.
Cerilli oppidum in Calabria. p. 63.
Christi iudicis in improbos indignatio. p. 45. 46.
In Christi passione cur terræ motus uniuersalis. p. 49.
Cleta sedes Amazonum. p. 14.
Cleta Regina nomen oppido fecit. *ibid.*
Cometa ex qua materia gignatur. p. 36.
Consentia insignia cur septem colles. p. 5.

- Consentia olim Hispanorum Proregum regia. ibid.*
Consentia quanta ex hoc terræmotu clades. p. 5. & deinc.
pag. 52.
Consentia qui post terræmotum motus animorum. p. 9.
& deinc.
Consentia pagi qui ex terræmotu diruti. p. 12. 13.
Coralia ubi nascantur. p. 65.
Cratis Fluij descriptio. p. 60. flauum afflat colorem. ibid.
Crystalla ubi gignantur. p. 65.
Croto à Græcis constructa. pag. 57. sedes virorum illu-
strium. 58.
Cyprus terræmotu iactata. p. 40.
D *Eo vindice terræmotus existunt. p. 44. 45.*
Dei inuocatio in terræmotibus qua adhibenda. p. 47.
Dij Romani ferias indicebant, terræmotu nunciato. p. 44.
Doemonem humana effigie vagari, dictitatum. p. 34.
S. Dominici beneficio Sorianum indemne. p. 26.
S. Dydimus oculis captus sapientia lyncea. p. 49.
Ducis Medina Neapolitani Proregis prouidentia. p. 68.
S *Eufemia oppidi clades. p. 26. 27. 28.*
Episcopi omnes seruati. p. 24.
Episcopi Murgantini calamitas. p. 13.
Eubœa terræmotibus obnoxia. p. 40.
Europa Isthmus in Calabria. p. 4.
F *Ax ardens quomodo gignatur in aere. p. 36.*
Fluuiorum ortus ex terræmotu. p. 18.
Fluuij in Calabria qui. p. 6. & deinc.
S. Francisci Xauerij singulare in terræmotu patroci-
nium. p. 25.
S. Francisci Minimorum institutoris cum Thaumaturgo
collatio. p. 58.
Fulgura quomodo gignantur. p. 37.

- G** Arzia Toleti ex gemina calamitate felicitas. p. 18.
 Gothorum thesauri sub Busento sepulti. p. 60.
- H** Ector Latrus missus ad reparanda damna. p. 68.
 Hellepontus terræmotibus subiacet. p. 41.
 Hercules Crotonis conditor. p. 57.
 Herculeum promontorium in Calabria. *ibid.*
 Hipponij ruina. p. 26. amanitas. p. 61.
 Hispania, ex terræmotu discissa ab Africa. p. 39.
- S**. Ianuarij sanguis sponte eliquatus calamitatum præ-
 sagium. p. 35.
 Ignis fatuus quomodo gignatur. p. 36.
 Ignes subterranei causa terræmotuum. p. 41. 42.
 Infans repertus fugens ubera matris mortuæ. p. 17.
 Insula terræmotibus, cur obnoxia. p. 40.
 Ioanna Regina nudis pedibus templa obiuit. p. 32.
 Italia longitudo, & latitudo. p. 40. Isthmus in Calabria.
ibid.
 Iubilei ab Urbano Octauo indicti opportunitas. p. 22. 23.
- L** Ametia antiqua qua. p. 26. 61.
 Lameti fluuij descriptio. p. 61. visus hic sanguine
 currere. p. 22.
 Lametus fluuius ex terræmotu retro actus. p. 50.
 Laura Aquinas terræmotu obruta, & educta. p. 22.
 Locrorum conditores Græci. p. 57.
 Lucania terræmotu iactata. p. 30.
 Luconus fluuius. p. 82.
- M** Anna quomodo, & ubi gignatur. p. 65.
 Marchesites lapis ubi gignatur. *ibid.*
 S. Maria Virginis in terræmotu patrocinium. p. 46.
 Maris inundationes terræmotus comites. p. 39.
 Mare sponte efferuescens terræmotus prænunciat. p. 27.
 & 39.
 Maris falsedo unde oriatur. p. 39.

- Messana ciues Deipara Epistola gloriantur. p. 29.*
*Messana Archiepiscopale templum ex terramotu quid
passum. ibid.*
Medama clades. p. 25.
Mileti calamitas. p. 24.
Milo Crotoniates virium quam immanium. p. 57.
Montes in Christi Passione cur scissi. p. 49.
Montana loca terramotibus obnoxia. p. 41.
Murgantia ruina. p. 13.
N *Apitia clades. p. 26.*
Neapolim terramotus peruasit. p. 30. & 52.
Neapolitani maris inundatio à Petrarca descripta. p. 32.
Neritum terramotu iactatum. p. 47.
Nicastri ruina. p. 20. 21. & 42.
S. Nilus Abbas Calabriae ornamentum. p. 57.
In Nucetano agro grando immanis. p. 52.
P *Alma aculeata iustitiae symbolum. p. 68.*
*Palmarum Sabbato cur congeminati terramotus.
ibid.*
Pandosia antiqua ubi. p. 14.
Panormi, circa terramotus initia, leuis inundatio. p. 30.
Patycos oppidum terramotu iactatum. p. 13. & 52.
S. Paulini obitus terramotu celebris. p. 25.
Petilia condita a Philocteta. p. 57.
Petri Pauli Sassonij irritum vaticinium. p. 31. 32. 33.
Pestilentia ex terramotu. p. 55.
Pluuiæ sanguineæ quomodo fiant. p. 43.
Picis copia in Calabria. p. 59.
Principis Castilionis subita ex terramotu mors. p. 22.
Principis S. Mangi inopinata incolumitas. p. 24.
Pythagoras in Italiam Philosophiam inuexit. p. 57.
Q *Vadragesimalis ieiunij ritus ab Angelis probatus.
p. 35.*

- R** Hegium quis condiderit. p. 56.
 Rhegium quomodo a Sicilia discissum. p. 25. & 56.
 Rhegium terramotu iactatum. p. 25.
 Roblani ruinae. p. 13.
S Accara ubi, & quomodo fiant. p. 56.
 Salis montes in Calabria. p. 54.
 Salis flumina apud Caspios. ibid.
 Salis statuæ repertæ apud Noricos. ibid.
 Sciliani clades. p. 4. & 16.
 Scylletium ab Vlisse conditum. p. 56.
 Sericum ubi, & quomodo fiat. p. 65.
 Soriani Comes ob venationem indemnus. p. 24.
 Silæ montis. descriptio. p. 59.
 Sybaris a Sagari Aiæcis filio condita. p. 56.
 Sybaritarum præcox felicitas. ibid.
 Sybaris fons in Græcia, fluuius in Calabria. p. 61.
 Spiritus quomodo terramotum efficiant. p. 35. & deinceps.
 Stella cadentes quomodo gignantur in aere. p. 36.
T Arentum terramotu concussum. p. 31.
 Terinae calamitas. p. 13.
 Terramotuum cause effectrices. p. 37. & deinceps.
 Terramotuum præfagia. p. 43.
 Terramotus tranquillitate fiunt. p. 37. 38.
 Terramotibus quæ loca sint magis obnoxia. p. 40. 41.
 Terramotus quis omnium memoria maximus. p. 49.
 Terramotus vnus ad quot milliaria possit extendi. p. 51.
 Terramotuum diuturnitas quanta. p. 53.
 Thuryi clades. p. 14.
 Thymni ubi, & quomodo capiantur. p. 64.
 Tonicus quomodo fiant. p. 37.
 Trischene cur nunc Taberna. p. 57.
 Tropiana terramotu iactata. p. 25. 26. & 27.

V Aporum causa, & effecta. p. 37.
 Venti quomodo gignantur. p. 36.
 Vesuvius exarsit grassante terræ motu. p. 30. & 40.
 Ex Vibonis voragine fumus sulphureus. p. 43.
 Vina Calabra quæ habeantur in pretio. p. 63.
 Urbaniæ arx in Bononiæ finibus. p. 71.
 Urbani Octavi Christianum clauum inter tot motus mo-
 derantis ex prudentia felicitas. p. 89. 70. 71.

IMPRIMATUR

Alexander Lucianus Vic. Gen. HIE

HIERONYMVS
MARCHESIUS
E SOCIETATE IESV

Prouincialis in Prouincia Neapolitana!

CVM libellum de nouo in vniuersa Calabria terræ motu à Patre Iulio Cæsare Recupito Societatis nostræ latinè conscriptum, ij, quibus id commissum fuit, recognouerint, & in lucem edi posse probauerint: nos, potestate nobis facta à Reuerendo admodum Patre nostro Generali Mutio Vitellesco facultatem, vt in lucem edatur, concedimus: si ijs videbitur, ad quos editio librorum spectat. Neapoli die 26. Septembris 1638.

Hieronymus Marchesius.

Admodum Illustriss. & Reuerendiss. Domine

Vidi hunc librum, & cenleo imprimi posse. Dat.
Neap. 5. Septembris 1638.

Alexander Ruffus Canonicus Deputatus.

Idem dico.

D. Io. Dominicus Aulifus, Canonicus Deputatus.

IMPRIMATUR,

Alexander Lucianus Vic. Gen.